Kıbrıs Cumhuriyeti'nde Muhalif Bir Gazete “Cumhuriyet” *A Dissident Journal in the Republic of Cyprus “Cumhuriyet”*

Dr. Münevver KATA-Prof. Dr. Ulvi KESER
Girne Amerikan Üniversitesi- Kıbrıs

Öz: Bu makale 16 Ağustos 1960 ve 23 Nisan 1962 tarihleri arasında Kıbrıs Cumhuriyeti'nde yayın hayatını sürdüren Cumhuriyet gazetesinin yapısını yayın politikasını ve ideolojisini inceleyerek, bu gazetenin adada yayın yapan milliyetçi gazetelerden farklı olarak iki toplumu bir çatıda toplayan yeni cumhuriyetin büyük bir savunucusu olduğunu tespit etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs Türk basını, Kıbrıs Cumhuriyeti, Cumhuriyet, Kıbrıs 1960-1962.

Abstract: This article examines the administrative structure, publication policy and ideology of Cypriot Turkish newspaper Cumhuriyet (Republic) between August 16, 1960 and April 23, 1962 and presents that unlike nationalist newspapers of the island Cumhuriyet embraced the new Cyprus Republic that united Turks and Greeks in one state.

Keywords: Cyprus Press, Turkish Press, Republic of Cyprus, Republic, Cyprus

History
Studies

Volume 8
Issue 2
June
2016

1. Giriş

Gazeteler toplumsal yaşam içerisinde haberleşmenin kontrollü bir şekilde oluşumunu, siyasal haberleşmenin dağılımını ve toplumu ilgilendiren birçok konunun haber uzmanları tarafından yayımlanmasını sağlar.¹ Atilla Girgin, Yazılı Basında Haber ve Habercilik Etik'i adlı eserinde gazete için “...gününün belgesi, her tür bilginin sadık defteri...” ifadesini kullanmaktadır.² Gazeteler aynı zamanda kamuoyu oluşumunda etkin rol üstlenmişlerdir. Kamuoyu kavramı içerisinde yer alan “kamu” kapalı karşıtı, herkese açık anlamına gelirken “oy” kanaat, düşünce anlamına gelmektedir. “Kamuoyu” ise toplumun fikirleri anlamındadır.³ Kamuoyu oluşumu ise, bir konu hakkında, kişisel fikirler yoluyla karar verme sürecidir. Kamuoyu oluşumunun ilk aşamasını fikirlerin özgür bir ortamda açıklanması, ikinci aşamasını ise bu fikirlerin iletilmesi oluşturur.⁴

Kıbrıs Türk toplumu geçirmiş olduğu her türlü siyasi oluşum sürecinde etkili bir basın politikası izlemeyi başarır. Kıbrıs'ın İngiliz sömürge yönetimi sürecinde adada yaşayan Kıbrıs Türk halkının kimliklerini korumaya yönelik faaliyetleri ve seslerini duyurmaları basın ile gerçekleşir.⁵

¹Oya Tokgöz, *Temel Gazetecilik*. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları: 476. 100. Doğum Yılında Atatürk'e Armağan Dizisi: 19. S.B.F. Basın ve Yayın Yüksek Okulu Basımevi, Ankara, 1981. s. 4-5.

²Atilla Girgin, *Yazılı Basında Haber ve Habercilik Etik'i*. İnkılap Kitabevi Yayın Sanayi ve Tic. A.Ş. İstanbul, 2003. s. 65.

³Arsev Bektaş, *Kamuoyu, İletişim ve Demokrasi*. Bağlam Yayıncılık. İstanbul, 1996. s. 42.

⁴Erkan Yüksel. Kamuoyu Oluşturma ve Gündem Belirleme Kavramları Nerede Kesişmekte, Nerede Ayrılmaktadır? *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2007. s. 571-586.

⁵Servet Sami Dedeçay, *Kıbrıs'ta Enformasyon Veya Yazılı Ve Sözlü Basın*. Özel Türk Lisesi Yayınları 6. Lefkoşa, 1989. Cilt 2. 3-245.

Bu çalışmada, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ilan edildiği gün yayın hayatına giren Cumhuriyet gazetesinin ideolojik yapısı, olayları yansıtırma şekli, dönemin gazetelerinden farkı ve kamuoyu oluşturma çabası değerlendirilecektir. Çalışma bulgularına Cumhuriyet gazetesinin yayımlanan sayılarının taranması ve incelenmesi ile ulaşılmıştır.

2. 1960 Yılına Kadar Kıbrıs Adası ve Kıbrıs Türk Basını

Kıbrıs 1571 yılında Osmanlı İmparatorluğu tarafından fethedilmiş ve 93 Harbi olarak da bilinen 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbine kadar adada hüküm sürer. 93 Harbi sonucunda imzalanan Berlin antlaşmasında Osmanlı devletinin yanında bulunan İngiltere bu yardıma karşılık Kıbrıs'ın geçici bir süreyle kendisine bırakılmasını talep etmiş, 4 Haziran 1878'de imzalanan Türkiye-İngiltere savunma antlaşması ile Kıbrıs geçici olarak⁶ İngilizlere kiralanmış⁷ ve idaresi İngiltere'ye verilirken mülkiyeti Osmanlıda kalır.⁸

Birinci Dünya Savaşı'nda ise İngiltere adayı resmen ilhak etmiştir. Bu durum 1923 Lozan Antlaşması ile kesinlik kazanır.⁹ Ardından 1954'de Yunanistan'ın Kıbrıs için self-determinasyon istemesi¹⁰ Kıbrıs sorununun uluslararası bir boyuta taşınmasına neden olur. Türkler ise enosis fikrine karşı Taksim tezini ortaya atmıştır. Taksim tezi adanın kuzey ve güney olarak ikiye ayrılmasını, kuzeyin Türklere, güneyin de Rumlara bırakılmasını içerir. Yunanistan Kıbrıs konusunu 1954 yılında Birleşmiş Milletlerin gündemine getirmesi üzerine BM Kıbrıs konusunu görüşmeyi kabul etmiş;¹¹ ancak self-determinasyon teklifini reddetmiştir.¹² Rumların Enosis düşüncesini, Türklerinse Taksim ideolojisini ortadan kaldırmak ve çıkarlara uygun bir durum yaratma isteği sonucunda bağımsızlık fikri ortaya atılmıştır. Bu fikrin tartışılması ve ardından İngiltere, Yunanistan, Türkiye ve ABD tarafından benimsenmesiyle 11 Şubat 1959'da Zürih Anlaşması ve 19 Şubat 1959'da da Londra Anlaşması imzalanmıştır. İttifak ve Garanti Anlaşmaları ile iki uluslu yeni bir yönetime adım atılmaktadır ve bu yeni oluşum 16 Ağustos 1960 tarihinde kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti devletidir.¹³

Bu süreçten sonra adada basın faaliyetleri başlamış, İngilizce, Rumca ve Türkçe gazeteler yayımlanır.¹⁴ Türklerin benliklerini korumaya yönelik faaliyetleri ve seslerini duyurmaları basın ile gerçekleşir.¹⁵ Kıbrıs'ın ilk gazetesi The Cyprus Gazette olup Kıbrıs'ta basılmıştır 1878'den 1960'a kadar yayın yapan gazete Türkçe ve Rumca olarak da çıkarılır.¹⁶ Türkçe çıkan ilk gazete ise "Ümid"tir. 1879 tarihinde çıkmaya başlayan gazete Aleksan Sarrafyan adlı kişi tarafından yayımlanmaktadır.¹⁷ 1888'de Limasol'da Osmanlı Türkçesi ile Emin Efendi adlı bir kişinin Sadet veya Saadet adlı gazetesi adadaki Osmanlı Türkçesi ile basılan ilk gazetedir.

⁶ Achille Emilianides, *Histoire De Chypre*, Presses Universitaires De France, Paris, 1963, s.90.

⁷ Nihat Erim, *Devletlerarası Hukuku ve Siyasi Tarih Metinleri*, Cilt 1, Ankara, 1953, s. 401-402.

⁸ Bener Hakkı Hakeri, *Başlangıcından 1878'e dek Kıbrıs Tarihi*, KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları, 1993.

⁹ BCA.030.10.124.887.3.

¹⁰ M. Fazıl Kouchouk, *The Voice of Cyprus*, Lefkoşa, Kasım 1956, s. 1.

¹¹ Şükrü Torun, *Kıbrıs'ın Politik Durumu*, Paris Üniversitesi Hukuk Fakültesi Doktora Tezi, İstanbul, 1956, s. 137.

¹² Kıbrıs'taki İngiliz idaresi tarafından basılan yıllık rapordan (Annual Report) istifade edilerek hazırlanan değerlendirme raporu, *Government of Cyprus, Review of Events In Cyprus 1955-1957*, Lefkoşa, 1958, s. 8.

¹³ BCA. 030.01.38.227. 17.

¹⁴ Mehmet Demiryürek, "Kıbrıs Türk Basını ve Türkiye Hükümetleri I (Osmanlı Dönemi)", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*. S. 25-26, Mayıs-Kasım 2000 s. 119-134.

¹⁵ Servet Sami Dedeçay, *Kıbrıs'ta Enformasyon Veya Yazılı Ve Sözlü Basın*, Lefkoşa Özel Türk Lisesi Yayınları, Cilt 2, 1989.

¹⁶ Özcan Mert, *Osmanlı Belgelerine Göre Bir Kıbrıs Gazetesi: Zaman*. ataturkilkeleri.istanbul.edu.tr/wp-content/uploads/.../yda-04-mert.pdf (ET: 28.09.2015).

¹⁷ Demiryürek, agm.

JHS

16

History
Studies

Volume 8
Issue 2
June
2016

Sonrasında ise 1891 tarihinde yayımlanmaya başlayan Zaman gazetesi gelmektedir.¹⁸ Gazeteler genel olarak incelendiğinde İngiliz sömürge yönetiminin tutumu ve siyasi gelişmelerin zorunluluğu neticesinde geliştiği saptanmaktadır.¹⁹

1958 yılı Kıbrıs Türk tarihi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu tarihte Rum saldırılarına karşı Türkiye destekli Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT) sistemli bir örgüt olarak faaliyetlerine başlar. TMT, 1959 yılında halkı bilinçlendirmeye ve adada verilen mücadeleyi desteklemeye yönelik Nacak gazetesini de çıkarır. 27 Mayıs 1960 sonrasında Türkiye’de yaşanan gelişmeler ve beraberinde gelen demokratik faaliyetler Kıbrıs Türk toplumu arasında da yerini alarak basın-yayın hayatında da örneklerini gösterir ve Cumhuriyet gazetesi bunun en önemli göstergesidir. 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti’nin kurulmasıyla birlikte 3 yıllık bir sükûnet dönemi yaşansa da Kıbrıs Türk basını bu süreçte de Cumhuriyet karşıtı veya destekleyici tavrıyla halkı aydınlatmaya devam etmiştir. 1955-1963 döneminde Kıbrıs’ta Halkın Sesi, Bozkurt, Hürsöz, Nacak, Cumhuriyet, Milli Birlik, Akın, Devrim gazeteleri yayımlanmaktadır.²⁰

Yazılı basın araçlarından gazeteler Kıbrıs’ta yaşanan üç yıllık Cumhuriyet sürecinin en önemli şahitleridir. Bu süreçte yayımlanan gazeteler tarandığında Kıbrıs Cumhuriyeti’nin siyasi, sosyal ve kültürel yaşamının hangi söylem çerçevesinde şekillendiği ortaya çıkar. Çalışmanın konusu olan Cumhuriyet gazetesi, Cumhuriyetin iki yılına damgasını vuran, önemli bilgiler aktaran ve dönemin birçok gazetesine göre muhalif olan ilk gazete özelliğini taşır.

3. Cumhuriyet Gazetesi

3.1. Cumhuriyet Gazetesinin Mimarları Ahmet Muzaffer Gürkan ve Ayhan Hikmet

Cumhuriyet gazetesinin kurucularından ve baş yazarlarından olan Ahmet Muzaffer Gürkan 1924 yılında Lefkoşa’da doğdu. İlk ve orta eğitimini Kıbrıs’ta tamamlayan Gürkan hukuk eğitimini Londra’da tamamlar. Önceleri “Turancı” ve milliyetçi görüşe sahip olan Ahmet Muzaffer Gürkan ilerleyen süreçte sözkonusu görüşlerinden uzaklaşarak bu görüşe sahip olarının karşısına muhalefet olarak çıkar.²¹ Ayhan Hikmet de 1931 yılında Lefkoşa’da doğar, ilk ve orta eğitimini Kıbrıs’ta tamamladıktan sonra hukuk eğitimini Londra’da tamamlar.²² Tahsilini tamamlayıp adaya döndükten sonra uzun süre Enosis’e karşı kurulan Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu (KTKF)’nin Genel Sektereliğini yapar. 29 Ocak 1955 tarihinde Lefkoşa bölgesi için yapılan seçimlerde KTKF ve Kıbrıs Türktür Partisi’nin karşısında “muhalif” aday olarak gruptan ayrılır.²³ Her iki avukatın bu süreçten sonra izleyecekleri yolun temel amacı kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti’ni yaşatmak ve basın-yayın organlarında düşünce özgürlüğünü yaygınlaştırmaktır. Hukuk eğitimi almış her iki avukat da gazetenin kurulmasıyla beraber adada bir demokrasi mücadelesi verdiklerini açıklar ve Kıbrıs’ta demokrasinin kökleşip yerleşmesi için mücadele ettiklerini bildirir.²⁴ Ayhan Hikmet

¹⁸ Cemalettin Ünlü, *Kıbrıs’ta Basın Olayı : 1878 – 1981*. Basın-Yayın Genel Müdürlüğü, bt.

¹⁹ Yurdagül Akcansoy, Ayten Koruroğlu, Gülçin Ertac, *Kıbrıs Türk Basın Tarihi*, Söylem Matbaacılık. Lefkoşa, 2012. s. 9-202.

²⁰ Harid Fedai, Ahmet An, *Örnekleriyle Kıbrıs Türk Basın Tarihi I (1891-1963)*. Tipograf Art Basım Yayın LTD, 2012.

²¹ Aydın Akkurt, *Yakın Mücadele Tarihimizin Bilinmeyen Yönleri ve Yorgacis’in Casusları*, Boğaziçi Yay., İstanbul, 1998, s. 78-79.

²² Osman Türk, *Ayhan Mustafa Hikmet’in Cumhuriyet Gazetesinde Yayımlanan Köşe Yazıları (16 Ağustos 1960-23 Nisan 1962)*. (Yakındoğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Lefkoşa, 2009, s. 2-3.

²³ Akkurt, *age*, s. 100.

²⁴ Özker Yaşın, *Nevzat ve Ben*, Yeşilada Yayınları, 1997, s. 691-696.

JHS

17

History
Studies

Volume 8
Issue 2
June
2016

ve Ahmet Muzaffer Gürkan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ve iki toplumun kardeşçe yaşayabileceğine inanmıştır. Gürkan ve Hikmet sömürgecilğe karşı durmuş hatta dünyanın her yerinde verilen sömürge mücadelesine destek vermiştir. Bu iki avukat böl-yönet politikasını savunanlar, emperyalist güçler, Kıbrıs Cumhuriyeti'ne karşı olan muhalif Rum-Türk basını ve bazı kişiler ile mücadele etmiştir. "Kıbrıs Kıbrıslılarıdır" düşüncesi ile yola çıkan iki yazar gazetenin ilk gününden son güne kadar bu anlayışla yayın yapar.²⁵

3.2. Cumhuriyet Gazetesinin Yapısı

Ethniki Organosis Kypriou Agoniston (EOKA) Örgütü lideri Georges Grivas'ın Makarios üzerindeki baskılarını artırmaya başladığı ve tam da Kıbrıs Cumhuriyeti devletinin kurulduğu gün Kıbrıs'ta basın hayatında bir gelişme olur ve Cumhuriyet gazetesi Cumhuriyet Türk Neşriyat Limited Şirketi tarafından 16 Ağustos 1960 tarihinde yayın hayatına başlar. Bu gazete Cumhuriyeti desteklemek amacıyla yayın hayatına başladığından adını da Cumhuriyetten alır.²⁶ Cumhuriyet, Kıbrıs Türk toplumunun ve Rumların eşit haklara sahip olduğu, birlikte yaşadığı bağımsız bir Kıbrıs Cumhuriyetini savunmaktadır. Özellikle siyasi konularda Nacak, Bozkurt, Halkın Sesi gibi dönemin önemli gazetelerinden farklı bir yaklaşım sergiler. Cumhuriyet gazetesi Rumlara karşı birçok gazeteden farklı olarak yıkıcı bir politika izlemekten kaçınarak ılımlı bir politika takip eder.

Gazete amacını ilk sayısında yer alan "Yolumuz ve Ülkümüz" başlığı altında o güne kadar eksik olan bağımsız bir Türk gazetesinin eksikliğini tamamlama, iki toplumlu yaşamın en büyük savunuculuğu ve devamlılığını sağlama, Atatürk'ün miras bıraktığı "Yurtta Sulh Cihanda Sulh" ilkesini uygulama, 'Söz Milletindir' ilkesini benimseme ve savunma, demokrasi, insan hakları ve özgürlükleri, Kıbrıs Türk köylüsü ve işçi haklarını savunma ve kişisel kin yazılarına yer vermeyerek bir prensip gazetesi olma özelliğini taşıyacağını belirtir.²⁷Yayın hayatında, nefret ve bireysel kin gibi yazılara yer vermeyeceklerini vurgulasalar da, daha sonra bu ifadelerine ters düşecek bir takım yayınlar ile bazı gazetelerle karşılıklı atışmalar yaşanır.

Haftalık olarak yayımlanan gazetenin ilk fiyatı 15 mil'dir.²⁸ Lefkoşa'da Mehmet Fikri Basım Evi'nde basılmıştır. Başyazarı Ahmet Muzaffer Gürkan, köşe yazarları ise "Düşünceler" köşesinde Haşmet M. Gürkan, "İktisadi Davalarımız" köşesinde yazılar yayımlayan Ayhan M. Hikmet, "Ankara Mektupları" köşesinde Ahmet Alper'dir. Ayrıca İlhan Gündüz, Hızber M. Hikmet, Nevzat Karagil, İhsan Gündüz önemli yazarları arasındadır.²⁹ Kıbrıs Türk Halk Partisi (KTHP)'nin³⁰ sözcüsü niteliğinde olan gazete önceleri Salı, daha sonra ise Pazartesi günleri çıkar.³¹

Cumhuriyet gazetesinin yayımlanıp basıldığı yer M. Fikri Basımevi'dir. Cumhuriyet gazetesi, Nacak ve Halkın Sesi gazetesi gibi büyük boy olarak değil tabloid (küçük boy) boyda "Haftalık bağımsız, siyasî gazete"³² olarak çıkar. Dört sayfadan oluşan gazetenin birinci

²⁵ *Cumhuriyet*, 1961-1962.

²⁶ *Nacak*, 16 Ağustos 1960.

²⁷ "Yolumuz ve Ülkümüz", *Cumhuriyet*, 16 Ağustos 1960.

²⁸ Mil; İngiliz kraliyet darphanesinde bronz, bakır, gümüş ve banknot olarak basılan para.

²⁹ Tözer Karafistan, *Cumhuriyet "Yurtta Sulh Cihanda Sulh" Haftalık Bağımsız Siyasi Gazete (16 Ağustos 1960 – 23 Nisan 1962)*. Ateş Matbaacılık Ltd. Lefkoşa, bt.

³⁰ Kıbrıs Türk Halk Partisi (KTHP): 27 Eylül 1960 tarihinde Kıbrıs Cumhuriyeti döneminde cumhuriyeti desteklemeye yönelik kurulan ilk Türk partisi. *Cumhuriyet*, 3 Ekim 1960.

³¹ Bener Hakkı Hakeri, *Kıbrıs Türk Ansiklopedisi*. Cilt 2. A.N Graphics (Kıbrıs) Ltd. 1992. s. 79.

³² KTKF tarafından bu gazeteyle ilgili yapılan değerlendirmede gazete komünist bir gazete olarak nitelendirilir. KTKF Arşivi, *Cumhuriyet*, 183, A.2/26-6.

JHS

18

*History
Studies*

Volume 8

Issue 2

June

2016

sayfasının üst kısmında gazete ismi ve onun altında sloganı yer almaktadır. Gazetenin ilk yayımlandığı günden son güne kadar sloganı “Yurtta Sulh Cihanda Sulh” olur. Gazete isminin yanında sağ üst köşede yayından yayına farklılık gösteren bir slogan, ilan, duyuru gibi yazılar bulunmaktadır. Günün tarihi ise gazete ismi ve sloganın altında yer almaktadır. Tarihin yanında “Haftalık Bağımsız, Siyasi Gazete” yazısı bulunmakta, onun sağ yanında ise yılı, sayısı ve fiyatı bulunmaktadır. Gazetenin sayfa yapıları düzenli olup az fotoğraf kullanılmaktadır. Birinci sayfada en güncel konular yer alır. Cumhuriyet gazetesinin üzerinde durduğu ve birinci sayfadan aktardığı konuların başında Türkiye-Kıbrıs ilişkileri, yeni kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti’nin devamlılığı, yeni düzene karşı olanlar, Kıbrıs’ta görevli Türkiye Büyükelçisi Emin Dırvana’nın faaliyetleri, eski Menderes hükümetinin yaptıkları, Yassıada duruşmaları ve Türkiye’nin darbe yönetimi ile ilgili haberler gelmektedir. Gazete köşe yazılarını bazen ikinci, bazen üçüncü sayfada verir.

Bu haberlerin yanında okul sorunları, köylü-işçi şikâyetleri ve istekleri, köylüyü kalkındırma çalışmaları, göçleri engelleme, öğretmen ve polis şikâyetleri, genel vatandaş sorunları, anayasanın tatbik edilememesinden kaynaklanan sıkıntılar, %30-70 sorunları, vergiler yasası, bu konudaki sorunlar ve Kıbrıs Türk Halk Partisi’nin faaliyetleri gibi konular üzerinde durulmuştur. Cumhuriyet gazetesi reklamlara da yer verir, özellikle Türk firmalardan çok Rum firmaların reklamlarına yer ayırır. Ayrıca Cumhuriyet’te yer alan en önemli konulardan biri de dış basının Kıbrıs konusundaki yazılarıdır. “Haftanın Gazetelerinden” köşesinde gazete genellikle adada yer alan Rum basınından alıntılara yer verilirken, “Türk Basınında Kıbrıs” ve “Türkiye Basınında Kıbrıs” başlıkları altında Kıbrıs Türk basını ve Türkiye basınında Kıbrıs ile ilgili çıkan haberlere yer verilir. Bazen ikinci bazen ise üçüncü sayfalarda yer alan ‘Panorama’ başlığı altında genellikle ekonomi, çalışma sosyal sigorta, bayramlar, zabıta, tarih, parlamento, iktisat, çalışma hayatı, savunma, dış politika, ulaştırma, adalet, diplomasi, fuar, dış yardım, veterinerlik, eğitim, bayındırlık, basın memleket, kültür, televizyon, hukuk, ziraat, havacılık, hükümet, anayasa ve maliye gibi konular ele alınmaktadır. Her sayıda tümüne yer verilme de her nüsha için bu başlıklardan bazıları seçilerek bilgi verilmektedir. Genellikle ikinci ve üçüncü sayfalarda küçük bir bölüm içerisinde yer alan şiir ve maniler bulunmaktadır. Cumhuriyet edebiyat ile ilgili az da olsa yazılar yayımlamasına rağmen spor haberlerine yer vermemektedir.³³ Yayın hayatı boyunca 89 nüsha çıkaran gazete maddi imkânsızlıklardan siyah-beyaz olarak basılmış, sadece 30 Ağustos 1960 tarihli sayısının ilk sayfasında yer alan Cumhuriyet başlığı, “Zafer Bayramı Büyük Türk Milletine Kutlu Olsun” metin başlığı ve Atatürk’ün resmi kırmızı olarak basılmıştır. Zafer Bayramı olarak kutlanan 30 Ağustos, Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulmasını hızlandıran önemli gelişmelerden biridir. Bu haber Cumhuriyet gazetesinin ana ideolojisi olan Cumhuriyet fikri ile bağdaştığından kırmızı renkte verilerek okuyucunun dikkati bu yöne çekilmeye çalışılır.³⁴ Cumhuriyet gazetesi Türkiye’de ve Kıbrıs’ta yaşanan milli bayram haberlerine yer ayırarak her milli bayramı Kıbrıs konusu ile ilişkilendirmiştir. Cumhuriyet adada Türk-Rum birlikteliğini zedelemekten kaçındığından milli söylemden uzak ve sade bir üslup ile bayramlara değinir.

Ayrıca gazetenin her sayısında yer almayan ve ara sıra yayımlanan ‘Londra Haberleri’, ‘Sanat Dünyamız’, ‘Serbest Sütun’, ‘Tarihi Konular’, ‘Okuyucu Mektupları’, ‘Haftanın Konusu’ ve ‘Daima İleri’ başlıklı köşeler bulunmaktadır. Cumhuriyet gazetesi Kıbrıs adasında yaşayan Türk ve Rum halkının barış içinde olmasını, sorun yaşanmamasını ve adada silahlı eylemlerde bulunan aşırı milliyetçilere karşı durmayı prensip edinir. Dr. Fazıl Küçük’ün sahibi olduğu Halkın Sesi gazetesi ve Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu (KTKF) adına Rauf

³³Cumhuriyet, 19 Mart 1962.

³⁴“Zafer Bayramı Büyük Türk Milletine Kutlu Olsun”, Cumhuriyet, 30 Ağustos 1960. (Ek-2).

Denktaş'ın çıkardığı Nacak gazetesinin ideolojileri ve siyasal eylemleri Cumhuriyet gazetesinin fikirleri ile hiç bir zaman uyumlanmamıştır. Nacak gazetesinin Kıbrıs'ta aynı dönemde yayımlanan Cumhuriyet ile çatışması da bu noktada başlar. Cumhuriyet gazetesi her ne olursa olsun adada kurulan Cumhuriyetin devamından yanadır ve ekonomik kalkınmanın da, kültürel ve siyasî kalkınmanın da ancak demokrasi içinde mümkün olabileceğini belirtmektedir. Bu bağlamda Cumhuriyet gazetesi Taksim ve Enosis fikirlerine de sert tepki göstermektedir.

Genellikle Avukat Ayhan M. Hikmet tarafından kaleme alınan "İktisadi Davalarımız" köşesindeki yazılarla iktisadi hayatın ne durumda olduğu ve iktisadi alanda neler yapıldığı okuyucuya aktarılmaktadır. Aynı sayfada yer alan ve Haşmet M. Gürkan tarafından yayımlanan 'Düşünceler' köşesinde de günlük bazı konular hakkında bilgiler verilir. Üçüncü sayfada yer alan 'Çalışma Hayatımız' köşesinde iş hayatı ve işsizlikle ilgili bilgiler verilmektedir. 'Fikrimizce' köşesi gazetenin temel yapı taşı konumunda olup genelde gazetenin ideolojisine muhalif olan kişi ve zihniyetlere mesaj veren köşe özelliğini taşır.

3.3. Cumhuriyet Gazetesi ve Diğer Kıbrıs Türk Gazetelerinin Kalem Kavgaları

Bu dönemde Kıbrıs Türk basını Halkın Sesi, Bozkurt, Hürsöz, Nacak, Cumhuriyet, Akın, Devrim, Zafer, Savaş ve Nizam başta olmak üzere toplam 10 gazeteden oluşmaktadır. Ancak gazeteler arasındaki olaylara bakış açılarındaki farklılıklar, siyasî görüş ayrılıkları ve dönemin gereği olarak sert siyasî çekişmeler bu gazeteleri zaman zaman birbirlerine karşı ciddi rakipler olarak çalışmalarına sebep olur. Bütün bunlara rağmen Kıbrıs Türk gazetelerinde özellikle Kıbrıs Türk toplumunun verdiği mücadele konusunda ortak bir tavır sergilendiğini belirtmek gerekir. Cumhuriyet gazetesinin bu gazetelerden farklı bir anlayış ile yayın yaptığı görülmektedir. İki toplumun kardeşliğine inanan Cumhuriyet, dönemin gazetelerine göre muhalefet özelliğini taşımaktadır. Adada bazı kişilerin Cumhuriyet gazetesinin yayınlarına tahammül edemeyerek yazarlarına yönelik tehditlerde bulunduğu görülmektedir. Cumhuriyet gazetesi daha ilk sayısından itibaren Ahmet Muzaffer Gürkan ve Ayhan Mustafa Hikmet imzasıyla Nacak gazetesine çatışmaların içerisine girmeye başlar ve bu durum gazetenin kapandığı güne kadar devam eder. Her iki gazetenin kalem kavgasına tutuşması tesadüfi değildir. Her iki gazetenin tamamen farklı ideolojilere sahip olmaları bu çatışmayı körükleyen en önemli etken olmuştur. Söz konusu gazetelerin birbirlerine yönelik kesinlikle müsamahalaları olmadığı haber örnekleriyle kendini gösterir. Örneğin Nacak gazetesinin 12 Ağustos 1960 tarihli "Fili Yuttu Yılan; Varan 1." adlı haberi ile Cumhuriyet yazarlarından Ahmet Muzaffer Gürkan ve Ayhan Mustafa Hikmet hakkında karalama yaparak bu iki kişinin hürriyet komitesi broşürleri çıkardıkları ile ilgili iddiada bulunduğu yer almaktadır.³⁵ Buna karşılık Cumhuriyet gazetesinin, 16 Ağustos 1960 tarihli ilk sayısında "Açıklama" başlıklı haber metninde Nacak gazetesine cevap verilmiş ve gizli, imzasız broşür dağıtma ve kişilere leke sürme konusunda kimlerin "usta" olduğunu, Nacak gazetesinin çok iyi bildiğini vurgulayarak Nacak gazetesini suçladığı görülür.³⁶ 12 Mayıs 1961 tarihli Nacak gazetesinin birinci sayfasında yer alan "Rum Basını ile Elele" başlıklı haberde ise açık bir şekilde Cumhuriyet gazetesi ve Cumhuriyetin sözcüsü olduğu muhalefet partisine (KTHP) eleştiri yapılmaktadır.³⁷ Nacak ve Cumhuriyet gazetelerinin ortak olarak yayımlandıkları iki yıl boyunca karşılıklı suçlama, itham ve eleştirileri devam eder. Bu tarz yazılar bazen genel gazeteye yönelik yazılırken bazende doğrudan belli yazarlara yönelik yazılmış yazılar şeklindedir. Örneğin 9 Ocak 1961 tarihli Cumhuriyet gazetesi ilk sayfadan verdiği "Polise Değil Milletimize Bildiriyoruz." başlıklı haber metni ile Türk Cemaat Meclisi Başkanı ve Nacak gazetesi yazarı Rauf R. Denktaş'a

³⁵"Fili Yuttu Bir Milyon Yılan. Varan 1 ", *Nacak*, 12 Ağustos 1960.

³⁶"Açıklama", *Cumhuriyet*, 16 Ağustos 1960.

³⁷"Rum Basını ile Elele", *Nacak*, 12 Mayıs 1961.

JHS
20

**History
Studies**

Volume 8
Issue 2
June
2016

yönelik eleştirilerde bulunulur. Metinde 1960 öncesi Türkiye’deki Menderes hükümeti uygulamaları yer almakta ve bu hükümetin anti demokratik faaliyetleri özet olarak aktararak asıl konunun bu olmadığı asıl konunun Denktaş’ın genel tavrı olduğu belirtilir ve Denktaş’ın siyasi faaliyetlerinin eski Menderes hükümeti ile benzerlik taşıdığı vurgulanır.³⁸ Bir başka örnek 13 Mart 1961 tarihli Cumhuriyet gazetesinin ilk sayfadan verdiği “Zararlı Zihniyeti Teşhir Ediyoruz” başlıklı haber metni ile Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu Genel Sekreteri ve aynı zamanda Nacak yazarı olan Mutallip Vudalının eleştirilmesidir. Eleştirme sebebi Vudalı’nın “Cumhuriyet gazetesi artık kapansa da kurtulsak” açıklaması olmasına rağmen asıl eleştiriler başka unsurlara yapılmıştır. Haber metninde yer alan ifadeler incelendiğinde üzerinde durulan en önemli konu Vudalı’nın aldığı maaşın kaynağının ne olduğu ve görevlerinin esaslarına uymadığıdır.³⁹ Gazeteler arasında yaşanan bu çatışmaların sonucu olarak Nacak ve Cumhuriyet arasında adli bir süreç yaşanmıştır. 14 Ağustos 1961 tarihli Cumhuriyet gazetesinin ilk sayfasında “Dava Açılacaktır” başlığı ile aktarılan bir paragraflık açıklamada;

*Son iki sayısında gazetemiz hakkında yazdığı yalan ve yanlış ve kindar yazılardan dolayı Nacak ve Fuat Veziroğlu aleyhine zem ve kadih davası açılacaktır.*⁴⁰

denilir. Açıklamadan da anlaşılacağı gibi Veziroğlu’nun Cumhuriyet gazetesine yönelik kaleme aldığı yazıyla Cumhuriyet ve Nacak gazetesi davalık olmuştur.

Cumhuriyet ayrıca Milli Birlik ve Halkın Sesi gazeteleri ile de karşılıklı olarak kalem kavgalarında bulunmuştur. Örneğin 3 Nisan 1961 tarihli Cumhuriyet’in birinci ve dördüncü sayfasında Milli Birlik Partisi’nin yayın organı olan Milli Birlik gazetesinden alıntılar yaparak gazetenin yayın anlayışını ve yazarı olan Hikmet Afif Mapolar’ı eleştirdiği görülür.⁴¹ 17 Nisan 1961 tarihli Cumhuriyet’in birinci ve dördüncü sayfasında da Milli Birlik gazetesinin yanında Halkın Sesi gazetesine yönelik de eleştiri yazıları göze çarpar. İlk sayfada geniş yer kaplayan “Anavatana Uymayanlar” başlıklı metin içerisinde bazı yazarların birtakım gazetelerde tutarsız yazılarının olduğu üzerinde durularak bu yazarların Türkiye’de bulunan her hükümete yakın durdukları kısacası her devrin adamı olduklarını vurgulanır. Metnin başında herhangi bir gazete ismi vermeyerek gizemli bir hava estiren Cumhuriyet okuyucuyu meraklandırarak yazıyı daha etkili bir hale sokmaya çalışır. İlerleyen satırlarda;

*Peki, şimdi bütün bunları niçin yazıyoruz? Curnalcılık mı? Asla, curnaldan nefret ediyoruz. Mükâfat mı bekliyoruz? Ne münasebet, bizim için en büyük mükâfat ‘minnacık’ olmasına rağmen ‘Cumhuriyet’ gazetesinin tutunması ve okunmasıdır. Bizi bu satırları yazmaya zorlayan başlıca sebep, bir zamanlar Mendereslere sütunlarca övgü yazan, zamanın muhalefet ve murakabe partisine –tam bir Menderes lisaniyle- saldıran meşhur ve maruf bir yazarın son günlerde “Halkın Sesi” ve “Milli Birlik” gazetelerinde imzalı ve imzasız kaleme aldığı maksatlı yazılardır.*⁴²

ifadeleri ile gazete isimleri verilmesine rağmen yazar ismi verilmez. Bu satırlarda Halkın Sesi ve Milli Birlik gazeteleri eleştirilmektedir. Ayrıca “Bizim için en büyük mükâfat ‘minnacık’ olmasına rağmen “Cumhuriyet” gazetesinin tutunması ve okunmasıdır.” ifadelerinde kullanılan “minnacık” kelimesi ile Nacak gazetesine de üstü kapalı bir şekilde atıf yapıldığı görülmektedir. Nacak gazetesinin önceki sayılarında Cumhuriyet’e yönelik kullanmış olduğu “minnacık Cumhuriyet gazetesi” ifadelerine karşılık verilmiş olur.

³⁸ “Polise Değil Milletimize Bildiriyoruz”, *Cumhuriyet*, 9 Ocak 1961.

³⁹ “Zararlı Zihniyeti Teşhir Ediyoruz”, *Cumhuriyet*, 13 Mart 1961.

⁴⁰ “Dava Açılacaktır”, *Cumhuriyet*, 14 Ağustos 1961.

⁴¹ “Ne Buyurulur?” ve “Hangi İktidar”, *Cumhuriyet*, 3 Nisan 1961.

⁴² “Anavatana Uymayanlar”, *Cumhuriyet*, 17 Nisan 1961.

Cumhuriyet gazetesinin 7 Ağustos 1961 tarihli sayısında söz konusu gazetelerin dışında Bozkurt gazetesini de eleştirdiği göze çarpmaktadır. Cumhuriyet'in manşetinde yer alan "Kıbrıs Türklüğünün İstikbaliyle Oynayanlar Var... Halkın Sesi, Bozkurt ve Nacak Gazeteleri Yanlış Yoldadır... Gürsel'in Son Demeci Anlaşmaları Savunmaktadır..." başlıklı haberde yer son dönemlerde yukarıda adı verilen üç gazetenin 'Taksim' tezini tekrardan gündeme getirdikleri, Londra-Zürih antlaşmalarının ve anayasa maddelerinin uygulanmamasını istedikleri belirtilir. Haberin ana noktası bu gazetelerin adada var olan sisteme yönelik yıkıcı propaganda yaptığı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin adada devamını sağlamaya çalıştığı ve Cumhuriyet rejimine ters düşecek eylemler içerisinde olduklarıdır.⁴³ Cumhuriyet'in özellikle Bozkurt gazetesinin nüshalarında iddia edilen konu ile ilgili olarak yapmış oldukları açıklamalardan alıntılar yaparak iddialarının doğruluğunu güçlendirmeye çalıştıkları görülmektedir. Bozkurt gazetesinin ilk sayfasında yer alan "Bozkurt'un Görüşü" köşesinde "Gerçekler Karşısında Bocalayanlar." başlığı ile okuyucuya aktarıldığı ve Cumhuriyet gazetesinin iddia ettiği gibi açıklamaların yer aldığı görülmüştür.⁴⁴ Cumhuriyet yayın hayatının başından sonuna kadar kendi ideoloji ile bağdaşmayan Kıbrıs Türk gazeteleri ile çatışma halinde olur.

Cumhuriyet gazetesinde göze çarpan unsurlardan biri de 1 Şubat 1961 tarihinde bağımsız bir gazete olarak çıkacak Akın⁴⁵ gazetesinin reklamının Aralık ve Ocak ayı boyunca yapılmasıdır. Bu durum dönem gazetelerinin birçoğunda görülmektedir. Gazeteler kâr amacı gütmeyen ideolojilerine yakın olan gazetelerin reklamını yaparak savundukları ilkelerin birçok koldan okuyucuya ulaşması amaçlanmaktadır. 4 Aralık tarihli Cumhuriyet'in dördüncü sayfasında yer alan "Akın Pek Yakında Çıkıyor (Bağımsız Günlük Gazete)"⁴⁶ reklamı yer almıştır. 25 Aralık tarihli Cumhuriyet gazetesinin ikinci sayfasında yer alan reklamda

*Akın hiçbir tesir altında kalmadan olayları ve gerçekleri tamamen objektif bir şekilde gözünüzün önüne serecektir. Akın doğruya doğru, iğriye iğri demekten asla çekinmeyen gazete olacaktır.*⁴⁷

açıklamasına yer verilir. Reklam ifadeleri incelendiğinde Cumhuriyet'in kendi ideolojisine yakın olan gazeteleri sonuna kadar desteklediği görülür. Ayrıca Cumhuriyet İngiltere'de çıkmaya başlayan "Kıbrıs Türk Sesi" gazetesinin de tam desteğini alır. Söz konusu gazete adada varlığını sürdüren birçok gazete tarafından eleştiri oklarına tutulmasına rağmen Cumhuriyet'in ana ideoloji ile tamamen bağdaştığından Cumhuriyet gazetesi ile haber alışverişinde bulundukları görülür. 19 Şubat 1962 tarihli Cumhuriyet'in ilk sayfasında "Kıbrıs'tan Londra'ya Esrarengiz Adamlar Gönderildiği Bildiriliyor" başlıklı haberde İngiltere'de yayınlanan gazeteden bazı alıntılara yer verilerek Kıbrıs'tan İngiltere'ye giden ve orada muhalif olarak değerlendirilen kişilere yönelik tehditçilik faaliyetlerinin yaşandığı belirtilir.⁴⁸ Cumhuriyet ve Kıbrıs Türk Sesi gazetesinin dayanışması adada bazı kesimlerin tepkisine neden olur. Örneğin 23 Şubat 1962 tarihli Nacak gazetesinin ilk sayfası Cumhuriyet

⁴³"Kıbrıs Türklüğünün İstikbaliyle Oynayanlar Var... Halkın Sesi, Bozkurt ve Nacak Gazeteleri Yanlış Yoldadır... Gürsel'in Son Demeci Anlaşmaları Savunmaktadır", *Cumhuriyet*, 7 Ağustos 1961.

⁴⁴"Gerçekler Karşısında Bocalayanlar", *Bozkurt*, 5 Ağustos 1961.

⁴⁵1 Şubat 1962 tarihinde yayın hayatına katılan Akın tamamen bağımsız bir gazete örneğidir. Demokrasinin tüm gereklerini savunan gazete 7 yıl boyunca toplam 1242 sayı yayımlayarak 6 Ocak 1969 tarihinde kapanmıştır. Yazarları arasında Kutlu Adalı, İlker Veziroğlu, Salih Çelebioğlu, Tezel asena, Ahmet Zaimoğlu, Hasan Şenol, Özker Özgür, Levant Şener, Mehmet Levent, Süleyman Uluçamgil ve Engin Birinci bulunmaktadır. *Akın*, 1 Şubat 1961 – 6 Ocak 1969.

⁴⁶"Akın Pek Yakında Çıkıyor (Bağımsız Günlük Gazete)", *Cumhuriyet*, 4 Aralık 1961.

⁴⁷*Cumhuriyet*, 25 Aralık 1961.

⁴⁸"Kıbrıs'tan Londra'ya Esrarengiz Adamlar Gönderildiği Bildiriliyor", *Cumhuriyet*, 19 Şubat 1962.

JHS

22

History
Studies

Volume 8
Issue 2
June
2016

ve Kıbrıs Türk Sesi gazetesinin açıklamalarına verilen cevaplara ayrılarak “İngiltereden Yükselen Ses.” başlığı ile verilir. Nacak, Kıbrıs Türk Sesi gazetesinin İngiltere’de yaşayan Türkler tarafından protesto edilen ve 150 Türk’ün imzasını taşıyan protesto bildirisini aynen yayımlanmıştır. Gazetede yer alan bildiri içeriğinde İngiltere’deki söz konusu gazetenin azınlık bir gruba hitap ettiği, kesinlikle İngiltere’deki birçok Türk tarafından desteklenmediği açık bir dille belirtilir. Söz konusu bildiri halka ilk olarak Türk Cemaat Meclisi Basın İrtibat Bürosu tarafından duyurulur ve sonrasında Nacak gazetesinde de yayımlanır.⁴⁹ Kıbrıs Türk Sesi gazetesi, Cumhuriyet ve Nacak arasındaki kavgayı daha da alevlendiren önemli konular arasında yer alır. Nacak gazetesinin aynı nüshanın ikinci sayfasında konuya devam edilerek “Söz Aramızda” köşesinde “Yazıklar Olsun.” başlığı altında Kıbrıs Türk Sesi ve Cumhuriyet gazetesi yazarlarına dolaylı yollardan nankör oldukları ve özellikle Kıbrıs Türk Sesi gazetesinin yalan haber yaptığı, Türk cemaatine leke sürdüğü ve belli bir azınlığa hitap ettiğini belirtir. Nacak ayrıca Cumhuriyet ve Kıbrıs Türk Sesi gazetesinin aynı söylem çerçevesinde yayım yaptığını savunur.⁵⁰ Cumhuriyet gazetesi aynı zamanda birçok Rum gazetesini eleştirdiği gibi destekleyen yazılar da yazar. Başta Ethniki, Haravgi ve Filelefteros gazeteleri olmak üzere Kıbrıs Rum basınından iktibas yapmaya devam etmiştir. Gazete ayrıca AKEL Genel Sekreteri Ezeki Papayuanu ile de bir röportaj yapar ve onun;

...Biz öyle inanıyoruz ki Kıbrıs’taki Türk ve Rum cemaatlerinin gerek şimdi ve gerekse istikbalde müşterek davaları vardır ve olacaktır. İktisadi ve sair müşterek davaların halli hususunda iki cemaat tabiidir ki yan yana çalışmak durumundadır. Böylece aradaki suni soğukluk kalkacak ve yerini yapıcı bir dostluğa terk edecektir.⁵¹

sözlerine yer verir. Fakat Cumhuriyet barışı zedeleyen veya doğrudan Türkleri hedef alan Rum basını eleştirmekten de geri kalmamıştır. Örneğin 1 Mayıs 1961 tarihli Cumhuriyet gazetesinde yer alan “Rum Muhalefedinin Sorumluluğu” başlıklı haber özellikle Rum ana muhalefet partisi Demokratik Birlik Partisi’nin ve partinin sözcüsü ve yayın organı konumunda olan Ethniki gazetesine yönelik eleştiri içermektedir. Cumhuriyet Ethniki gazetesinin “Türklerle bir karış toprak satmayınız.” beyanatları dağıttığı üstelik ilmi şekilde çalışmalar yaparak iktisadi komisyon kurulmasını talep ettiğini belirterek bu tarz söylemler ile Rum ana muhalefet partisi olan Demokratik Birlik Partisi’ni zan ve şaibe altında bıraktığını ifade eder. Cumhuriyet partinin sözcüsü konumunda olan Ethniki gazetesinin bir an önce faaliyetlerine son vermesi gerektiği mesajını vererek partinin siyaset etiğine uygun hareket etmesi istenmiştir.⁵² Böylelikle Cumhuriyet gazetesinin davasına uygun olan haberlerin gazetede paylaşıldığı muhalif olarak gördüklerini de eleştirdiği görülmektedir. Özetle denilebilir ki Cumhuriyet bazı gazeteler ile kalem kavgaları içindeyken ideolojik olarak yakın olduğu bazı gazeteler ile de işbirliği içinde bulunur ve hatta bu durum kavgalı olduğu diğer gazetelerle arasının daha da açılmasına neden olur.

3.4. Kıbrıs Cumhuriyeti’nin İlanının Cumhuriyet Gazetesindeki Yansıması

16 Ağustos 1960’ta Kıbrıs Cumhuriyeti’nin ilanı Kıbrıs toplumu adına önem taşıyan bir haberdur. Cumhuriyetin ilanı 16 Ağustos 1960 haftası içinde Cumhuriyet gazetesi tarafından ele alınır. Gazete sayfalarında Kıbrıs Cumhuriyeti’nin kuruluşuna ve adaya ayak basan Türk askerine yönelik değerlendirmeler yapılır. Gazetenin ilk sayısında kurulan yeni devlete ve adaya gelen 650 kişilik Türk askerinden bahsedilir. “Kıbrıslıların Cumhuriyet Bayramı Bütün Yurttaşlara Kutlu Olsun.Bu Tarihi Günde Mehmetçiği Kıbrıs’ta Selamlıyoruz.” başlığı ile

⁴⁹“İngiltereden Yükselen Ses”, Nacak, 23 Şubat 1962.

⁵⁰“Yazıklar Olsun”, Nacak, 23 Şubat 1962.

⁵¹“Mehmetçikler Kıbrıs’ta”, Cumhuriyet, 23 Ağustos 1960.

⁵²“Rum Muhalefedinin Sorumluluğu”, Cumhuriyet, 1 Mayıs 1961.

verilen haberde Mehmetçiğin adaya gelmesinden duyulan mutluluk, Cumhuriyetin ilanının yarattığı heyecan, sevinç ve cumhuriyet rejimini devam ettirme isteği tematik açıdan öne çıkarılır;

Bugünün ikinci bir tarihi önemi Kıbrıs'ta yegâne teminatımız olan şanlı ordumuzun kahraman bir birliğini bağrımıza basmamızdır. Ümit ve iftihar kaynağımız olan şanlı ordumuzu Kıbrıs'ta karşılarken sonsuz bir gurur duymakta ve sevinç gözyaşları akıtmaktayız. Şunu önemle belirtmeliyiz ki Mehmetçik bu defa yirminci yüz yıla en fazla uyan bir ülkenin, barış ve dostluk ülküsünün öncülüğünü ve bekçiliğini yapmaktadır. Bu ülkü, hükümet ve devlet başkanımız Cemal Gürsel Paşa'nın bu birliğe Hatay'da sancak verirken yaptığı tarihî konuşmada şu şekilde ifadesini bulmuştur; 'Siz oraya sulh götürüyorsunuz.' Evet sayın okuyucular, Mehmetçik Kıbrıs'ımıza sulh getirmektedir, var olsun.⁵³

Haber şematik olarak incelendiğinde, spotta yer alan ifadelerle haber ana metni özetlenmiştir. Metnin genelinde Cumhuriyet yönetiminin detayları, gelen tebrik mesajları, Cumhurbaşkanı Yardımcısı Dr. Fazıl Küçük'ün konu ile ilgili yorumları ve Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in ifadeleri yer alır. Muhabirin bir takım ifadeleri, Cumhuriyete olan inanç ve desteğini açıkça göstermektedir. Örneğin alt başlıkta, "Kıbrıslıların Cumhuriyet Bayramı Kutlu Olsun." ifadesi ile adada yaşayan dini, dili, ırkı farklı olan bütün insanlar kastedilerek Türk Rum ayrımının olmadığı aktarılır. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in Hatay'a sancak verirken konu ile ilgili konuşmasında yer alan "Siz oraya sulh götürüyorsunuz." ifadesinin tümünün büyük harflerle yazıldığı ve metnin içinde yer alan cumhuriyet kelimesinin de bazen büyük harflerle yazıldığı görülmektedir. 23 Ağustos 1960 tarihli Cumhuriyet gazetesinin ilk sayfasında yer alan "Birlik ve Beraberlik." ve ikinci sayfada yer alan "Yeni Bir Devlet Doğuyor." metinlerine bakıldığında yeni kurulan sistemi anlatmaya ve mesajlar vermeye yönelik yazılar yayımlayarak, gerek gazetecilerin gerekse editörlerin Cumhuriyet yanlısı tavrı açıkça ortaya konulur ve "...Bu memlekette artık iki cemaat bir arada yaşayamaz gibi müfrit fikirlere yer yoktur."⁵⁴ denilir. Gazete bu sayısında da adaya ayak basan Türk askerlerini haber yapar ve ikinci sayfada "Mehmetçikler Kıbrıs'ta" başlığını atar.⁵⁵

Cumhuriyet 30 Ağustos 1960 sayısının ikinci sayfasında 'Düşünceler' köşesinde yer alan Haşmet Muzaffer Gürkan'ın kaleminden çıkan "Temel Haklarımız." başlıklı köşe yazısında Kıbrıs Cumhuriyetinin Anayasası uzun uzun anlatılarak Avrupa'nın gelişmiş demokratik anayasaları gibi olduğu vurgulanmış fakat adada bazı kişilerin bu anayasayı kabul edemediğinin aktardığı görülmektedir. Cumhuriyet gazetesinin birçok nüshasında Cumhuriyet rejimini ve iki toplumlu yaşamı destekleyen birçok yazı metni yayımlanmıştır. Cumhuriyet'in ilanı Cumhuriyet gazetesinin ana amacı ile doğrudan bağlantılı olduğundan her yönü ile detaylı olarak gazetede işlenir. Gazete Türk askerinin adaya ayak basmasına değinse de gündemini Cumhuriyet'in ilanına yoğunlaştırır.

1961 yılında adada yaşanan birtakım olumsuzluklar Kıbrıs Cumhuriyeti kutlamalarına mani olmuştur. Yaşanan bu gelişmeler 14 Ağustos tarihli Cumhuriyet gazetesinin ikinci sayfasında yer alan 'Düşünceler' köşesinde Haşmet Muzaffer Gürkan tarafından kaleme alınmıştır. "Bağımsızlık Günü." başlığı ile aktarılan haber metninin 1. paragrafında yer alan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin yıl dönümü kutlamalarının yapılmayacağı yönündeki açıklamalar

⁵³"Kıbrıslıların Cumhuriyet Bayramı Bütün Yurttaşlara Kutlu Olsun.", *Cumhuriyet*, 16 Ağustos 1960.

⁵⁴"Birlik ve Beraberlik", "Yeni Bir Devlet Doğuyor", *Cumhuriyet*, 23 Ağustos 1960.

⁵⁵"Mehmetçik Kıbrıs'ta", *Cumhuriyet*, 23 Ağustos 1960.

JHS
24

**History
Studies**

Volume 8
Issue 2
June
2016

dikkate değerdir. “Bağımsızlığının yıldönümünü kutlamayan memleket olur mu?” sorusunun sorulduğu metinde kısa bir sitem yapılarak kutlamanın yapılmama sebebinin aktarılması yerine bir yıl boyunca yaşanan sıkıntılara değinildiği görülür.⁵⁶ 21 Ağustos 1961 tarihli Cumhuriyet sayısında ana haber başlığı olarak aktarılan “Halkımız Uyanık ve Soğukkanlı Olmalıdır ‘Kıbrıs Devletini Ayakta Tutmak Bütün Kıbrıslıların İcabıdır’.” başlıklı haber metni ile Kıbrıs Cumhuriyeti’nin 1. yıldönümü hatırlatılarak bu sistemi istemeyenlerin olduğu isim verilmeyerek tekrarlanır. Metnin ilk kısmında imalı bir şekilde muhalifler eleştirilirken ilerleyen kısımlarında 1. yıldönümü münasebetiyle Ankara Radyosundan yayımlanan açıklamaların olduğu ve Nacak dışında bütün gazetelerde bu yorumun yer aldığı verilmektedir. 21 Ağustos 1961 tarihli Cumhuriyet gazetesinin üçte ikisinin Kıbrıs Cumhuriyeti’nin devam edeceği yönünde haberler ile oluştuğu görülür. İlk sayfada yer alan ve devamlılığı simgeleyen haber başlıkları “Maksatlı Şayialar.”, “Talep Ediyoruz.” ve “Memleketteki Siyasi Huzursuzluk.” şeklinde verilir. Söz konusu üç haberin ortak söylemi muhaliflerin yorumları ve faaliyetleri noktasında birleşir.⁵⁷ Gazetenin yayın hayatı Nisan 1962 yılında sona erdiğinden Cumhuriyet yönetimi ile ilgili gazete bilgileri iki yıl ile sınırlı kalır.

3.5. Cumhuriyet Gazetesinde İşlenen Diğer konular

Cumhuriyet yayın hayatı boyunca işsizlik konusu üzerinde ısrarla durarak bunun önlenmesi adına halkı duyarlı olmaya davet eder devlet yetkililerini de gereken önlemi almaları adına bazen açık bazen iğneleyici bir şekilde uyarır. Cumhuriyet’in ilk yayımladığı 16 Ağustos 1960 tarihli nüshasında ‘Çalışma Hayatımız’ köşesinde yer alan “İşsizlik En Büyük Ve En Ciddi Problemimiz” başlıklı yazı ile daha ilk sayıda konunun önemine vurgu yapılarak okuyucunun dikkati çekilmeye çalışılır. Bu haberde;

...Burada şunu da belirtmek vazifesini hissediyoruz ki askerî işler verimli olmadığı ve memleketimizin istihsalinin inkişafına hizmet etmediği için işsizliği kökünden halledecek sıhhi, iktisadi bir tedbir değildir ve olamaz da...⁵⁸

denilir. Söz konusu haber ile adada genel olarak yaşanan işsizliğe değinilmiştir. Cumhuriyet’in farklı nüshalarında işsizlik konusunda devlet yetkililerine çağrıda bulunarak sözkonusu konu ile ilgili önlem almaları istenir. Örneğin 2 Ekim 1961 tarihli Cumhuriyet gazetesinde yer alan “Mecburi Satışların Durdurulması Kanunun Yamalama Bir Tedbirdir. Bütün Vatandaşların İçinde Bulundukları Buhrana Çareler Aranması Gerekir...” başlıklı yazı metninin detaylarında yetkililerin acil olarak işsizliğe yönelik önlem almaları gerektiği ve özellikle hangi konular üzerine eğilmeleri gerektiği yazılır. Gazete yaşanan sorunu dört noktada toplamıştır. Gazete ayrıca gayrimenkullerin satışlarının meclis kararı ile bir süreliğine durdurulması, borçluya kredi verilmesi, lüks tüketimin kontrol altına alınması ve yapılan israflara son verilmesi konularına da değinir. Gazete adada yaşanan sorunlar ile mevki sahibi kişilerin lüks tüketimini bağdaştırarak konuya farklı bir bakış açısı getirmeye çalışır.⁵⁹ Cumhuriyet gazetesi Kıbrıs Cumhuriyeti’nin ilanından önce başlayan ve Cumhuriyet sürecinde iyice artan işsizliğin ada halkını göç ettirdiği ve yaşanan göçler sonucunda toplumun olumsuz etkilendiği noktasına da detaylı olarak değinir. 6 Kasım 1961 tarihli Cumhuriyet gazetesinin manşet haberi adadan İngiltere’ye yapılan göçlere yöneliktir. “İngiltere’ye Göç Hemen Hemen İmkânsız Hale Geliyor Yurdumuzu İyi Hayat Şartlarına Kavuşturmak Hükümetin Vazifesi

⁵⁶Haşmet Muzaffer Gürkan, “Bağımsızlık Günü”, *Cumhuriyet*, 14 Ağustos 1961.

⁵⁷“Halkımız Uyanık ve Soğukkanlı Olmalıdır ‘Kıbrıs Devletini Ayakta Tutmak Bütün Kıbrıslıların İcabıdır’”, “Maksatlı Şayialar”, “Talep Ediyoruz”, “Memleketteki Siyasi Huzursuzluk”, *Cumhuriyet*, 21 Ağustos 1961.

⁵⁸“İşsizlik En Büyük Ve En Ciddi Problemimiz”, *Cumhuriyet*, 16 Ağustos 1960.

⁵⁹“Kıbrıs’ın demokratik gelişmesi engellenemez. Komplo iddiaları vesikalara dayanmadıkça kıymet ifade etmez. Politikacılara halkın sevgisi rehber olmalıdır”, *Cumhuriyet*, 2 Ekim 1961.

JHS

25

History
Studies

Volume 8
Issue 2
June
2016

Olmalıdır." başlıklı ve hükümet yetkililerini ilgilendirilen bir yazı yazılır. Haber metninde Commonwealth⁶⁰ memleketlerinden İngiltere'ye yapılan göçlerin İngiltere hükümeti tarafından engelleneceğine yer verilmiştir. Cumhuriyet göçlerin durması sonucunda Kıbrıs adasında bir takım sorunların yaşanacağını ve hükümet yetkililerinin acil olarak önlem alması gerektiği üzerinde durur. Cumhuriyet sorunun yetkililer tarafından çözülmemesi durumunda Cumhuriyet yönetiminin en kötü buhranını yaşayacağını belirtir.⁶¹ Gazetesin 12 Mart 1962 tarihli sayısında yer alan "*Dert Çokken...*" başlıklı haber metni ile deadada ki bazı idarecilerin yaşanan işsizlik, iflas ve borç sorunlarına çare bulmak yerine nutuk düelloları ile siyasi bunalıma neden oldukları ve yurt bütünlüğünü tehdit ettiklerini belirtir. Gazete halka çağrıda bulunarak bu tarz nutukların oyununa gelmemesini ve hep birlikte çalışarak sorunları aşmalarını istemiştir. Gazete bazı idarecilerin fanatik nutuklar, yazı ve davranışlar ile halkı tedirgin etmeye çalıştıkları ve aydın olması gereken bu kişilerin aydın olmadıklarını belirtmiştir.⁶² Gazete ada genelinde yaşanan işsizlik sorunu ve sorundan kaynaklı olan olumsuzlukları bıkmadan usanmadan gazetesinde işleyerek, bazen açık bazen üstü kapalı yetkilileri uyarmaktan geri kalmaz.

Gazete yayın hayatına başlarken köy sorunlarına çareler bulacağını belirtmiş ve yayın hayatı boyunca da köy sorunlarına Türk-Rum ayrışması yapmadan iki toplumu ilgilendiren sorunlar üzerinden değinmiştir. 8 Ocak 1961 tarihli Cumhuriyet gazetesinin ikinci sayfasında yer alan "*Dereliköyün Şikâyeti.*" başlıklı haberde Dereliköyün elektrik sorununa değinilmiştir. Haberde yer alan ifadelerde elektriksizliğin Rum-Türk bütün köylüyü etkilediği vurgusu yapılmıştır.

*Ayrıca okula giden çocukların babaları (Türk ve Rum), oğullarının lambanın sönmük ışığı altında okumaktan bıkip usandıklarını ilave etmişlerdir.*⁶³

şeklinde verilen açıklamalar ayrışma veya ötekileştirmenin yapılmadığının örneğini temsil eder. Nacak ve Cumhuriyet gazetesinin elektrik, su, yol ve bunun gibi köy sorunlarından bahsederek ortak noktada buluştuğu görülür. Bir başka haber de ise köy sorunlarının farklı bir boyutu ele alınmıştır. Cumhuriyet gazetesinin 5 Haziran 1961 tarihli nüshasının ilk sayfasının siyasi haberlere değil yukarıdaki gündelik sorunlara ayrıldığı görülmektedir. "*Arpalık Köyündeki Çirkin Tecavüz Hadisesi - Bu Gibi Diktatörce Davranışlara Son Vermek Zamanı Çoktan Gelmiştir - Bu Parçalayıcı Tahrikler Kardeş Kavgalarına Yol Açabilir*" başlıklı haber metni birinci sayfanın başında verilmektedir. Cumhuriyet, adada kimliği belirsiz kişilerin yol keserek Arpalık köyü muhtarı, azası ve öğretmenini dövdüğü bilgisini okuyucuya aktarmaktadır. Ayrıca bu tarz hadiselerin ilk olmadığına ve daha önce de Akıncılar köyünde bir öğretmenin dövülme olayının da yaşandığına vurgu yapılmaktadır. Sade bir haber olma özelliğini taşıyan metin içerisinde yetkililerin önlem alması istenmektedir.⁶⁴ Cumhuriyet gazetesi yayın yaptığı sürece ana ideolojilerinden biri olan köy sorunları ve köylü hakları konularına sıklıkla değinir.

Cumhuriyet gazetesi yayın hayatına atıldığı ilk günden itibaren demokrasinin önemi üzerinde durarak gelişmiş bir toplumun ancak çok sesli bir yapı ile mevcut olabileceği tezini

⁶⁰Ortak çıkar, fayda anlamına gelen commonwealth, tarihte İngiltere'ye bağlı devletler ile sonradan katılmış olanların oluşturdukları koalisyon anlamına gelmektedir.

⁶¹"İngiltere'ye Göç Hemen Hemen İmkânsız Hale Geliyor Yurdumuzu İyi Hayat Şartlarına Kavuşturmak Hükümetin Vazifesi Olmalıdır", *Cumhuriyet*, 6 Kasım 1961.

⁶²"Dert Çokken...", *Cumhuriyet*, 12 Mart 1962.

⁶³"Dereliköyün Şikâyeti", *Cumhuriyet*, 8 Ocak 1961.

⁶⁴"Arpalık Köyündeki Çirkin Tecavüz Hadisesi - Bu Gibi Diktatörce Davranışlara Son Vermek Zamanı Çoktan Gelmiştir - Bu Parçalayıcı Tahrikler Kardeş Kavgalarına Yol Açabilir", *Cumhuriyet*, 5 Haziran 1961.

JHS
26

**History
Studies**

Volume 8
Issue 2
June
2016

savunur. Bir dönem Cumhuriyet gazetesinde yazıları yayımlanan Dr. İhsan Ali de 13 Eylül 1960 tarihli Cumhuriyet'te yer alan “Birlik ve Beraberlik” başlıklı ilk makalesinde toplum için birlik ve beraberlik gerektiğinden söz ederek muhalefetin son derece önemli bir müessese olduğunu, başka türlü demokrasi olamayacağını belirtir. Dr. İhsan Ali'ye göre böyle bir partinin kurulması için de Cumhuriyet gibi bir gazeteye ihtiyaç vardır ve gazetede de bu maksatla yayın hayatına başlar.⁶⁵

Cumhuriyet gazetesinin 3 Ekim 1960 tarihli sayısında Kıbrıs Türk Halk Partisi'nin 26 Eylül 1960 günü Leymosun'da kurulduğu açıklanır. Partinin kurulduğunun belirtildiği bu ilk toplantıda Dr. İhsan Ali Coşar, Ayhan M. Hikmet, işçi temsilcisi Hüseyin Dilaver, çiftçi Osman Ahmet Hulusi, Coşkun Halil, Talat İbrahim ve Ahmet Muzaffer Gürkan da birer konuşma yaparlar. Partinin idare heyetinde ise Genel Sekreter olarak Ahmet Muzaffer Gürkan dışında Ayhan M. Hikmet, Hüseyin Dilaver, Behzat Altıok, Hikmet Mehmet bulunmaktadır. Gazetenin haberine göre partinin ilk toplantısı ise 2 Ekim 1960 tarihinde yapılacaktır. Bu arada Cumhuriyet gazetesinin 24 Ekim 1960 tarihli sayısında ise “Kıbrıs'ın demokratik gelişmesi engellenemez. Komplo iddiaları vesikalara dayanmadıkça kıymet ifade etmez. Politikacılara halkın sevgisi rehber olmalıdır.” başlığı altında konuyla ilgili kısa bir yazı çıkar;

*Lefkoşa'da yayınlanmakta olan bir Türkçe gazete son günlerde neşrettiği bir haberde Dr. Fazıl Küçük ve Rauf Raif Denктаş aleyhinde bir takım faaliyetlerde bulunulduğunu iddia etmiş ve bu faaliyetlerin gayesinin Dr. Küçük'le Rauf Denктаş'ın arasını açmak olduğunu ileri sürmüştür. Dr. Fazıl Küçük ve Rauf Denктаş'ın arasındaki işbirliği ve gönüldaslık hiçbir gerçek Türk aydınını endişeye sevk etmez. Fakat bizim üzerinde durduğumuz nokta bahis konusu gazetenin meşru ve gayri meşru yollarla bu iki şahsı gözden düşürmek gayretlerinden bahsetmesi ve iddiaya bazı arkadaşlarımızın ismini de karıştırmasıdır. Bu gazete şunu iyice bilsin ki politikacılara halkın kendilerine karşı olan sevgisinin derecesi rehber olmalıdır. Yani halk herhangi bir politikacıyı sever ve tutarsa o politikacı için endişeye yer yok demektir. Halk herhangi bir politikacıdan soğumuş ise bu soğukluğu hiçbir taktik ortadan kaldıramaz. Hatırlarda olduğu gibi geçen Ağustos ayı başlarında Dr. Fazıl Küçük aleyhinde komplo hazırlanmakta olduğu iddiası ortaya atılmıştı. Biz bu iddianın vesikalarla ispatını talep edince süküta varılmış ve bu garip iddia bir kere daha ağza alınmamıştı. Herhangi bir komplo iddiası vesikalara dayanmadıkça genel efkârda hiçbir ikna edici tesir meydana getiremez. Bu böyle bilinmelidir. Bu iddialarla toplumumuzun demokratik gelişmesine set çekilmek isteniyorsa bu nafiledir.*⁶⁶

Cumhuriyet gazetesi yazarlarının ilk günden itibaren Türkiye Cumhuriyeti'nin 27 Mayıs 1960 sonrası oluşan darbe hükümeti ile iyi ilişkiler içinde olduğu ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından adaya atanan Büyükelçi Emin Dirvana'nın yanında oldukları görülür. 20 Mart 1961 tarihli Cumhuriyet gazetesinin ilk sayfasının üst kısmında bulunan ve ana haber özelliğini taşıyan “Bir Müddet Önce Türkiye'ye Giden Arkadaşımız Ayhan Hikmet Ankara'da Temaslarına Başladı. Türkiye Hükümetinin Bizden Beklediği İktisadi ve İçtimai Davalarımızın Halli İçin Müsbet (Müspet) Yolla Faaliyettir.” şeklindeki uzun başlıklı haber metni ise sıradan bir haber özelliği taşımasına rağmen birçok mesaj içeren metin olma özelliğini taşımaktadır. Birtakım temaslarda bulunmak üzere Ankara'ya giden gazetenin yazı işlerinden sorumlu Ayhan Hikmet'in temaslari hakkında bilgi verilmektedir. Metin, Türkiye'nin Kıbrıs Türk toplumuna yönelik düşüncelerini de aktarması bakımından dikkat çekmektedir.

⁶⁵ “Birlik ve Beraberlik”, *Cumhuriyet*, 13 Eylül 1960.

⁶⁶ “Kıbrıs'ın demokratik gelişmesi engellenemez. Komplo iddiaları vesikalara dayanmadıkça kıymet ifade etmez. Politikacılara halkın sevgisi rehber olmalıdır” *Cumhuriyet*, 24 Ekim 1960.

JHS
27

**History
Studies**

Volume 8
Issue 2
June
2016

Cumhuriyet, Kıbrıs Türk toplumunun özellikle iktisadi alanda gelişmesi için özellikle kendi kendine yetebilecek bir çalışma içerisinde olması ve kendi imkânlarını yaratması gerektiğini vurgular. Gazete özellikle bu düşüncenin Türkiye'nin düşüncesi olduğuna yönelik bir dil kullanarak daha etkili olmak adına tırnak içerisinde "*çalışmak çok çalışmakla*" ifadelerini kullanmıştır.⁶⁷ Cumhuriyet Türkiye Cumhuriyeti'nde yaşanan yeni gelişmeleri överken eski Menderes hükümetini sürekli kötülemiştir. Cumhuriyet, 27 Mayıs öncesi Türkiye'de yaşanan olumsuzlukları ve demokrasinin zarar görmesinin sebebi olarak Menderes Hükümetini görmektedir. Birçok nüshası ile geçmişte yaşanan olumsuzluklar okuyucuya hatırlatılarak eski Menderes hükümeti eleştirilmekteydi. Örneğin 20 Mart 1961 tarihli Cumhuriyet gazetesinin 'Düşünceler' köşesinde Haşmet M. Gürkan'ın kaleminden çıkan "*Birden Sabah Olmuştu.*" başlıklı köşe yazısında yer alan ifadeler dikkat çekicidir;

*Mendereslerin kurduğu dikta rejimini alaşağı eden Sayın Gürsel, şimdi de İkinci Cumhuriyetin sağlam temellerini atmaktadır.*⁶⁸

12 Mayıs 1961 tarihli Nacak gazetesinin ikinci sayfasında yer alan 'Memleket Meseleleri' köşesinde ise Salih Çelebioğlu'nun kaleminden çıkan "*Düşük İktidarın Kıbrıs Siyaseti*" başlıklı köşe yazısı eski Menderes hükümetine yönelik olumsuz eleştirel bir şekilde ele alınır. Uzun uzun Adnan Menderes ve Fatin Rüştü Zorlu döneminin Kıbrıs politikasında izledikleri siyaset ve bu siyaset ile ilgili olarak yapılan hatalar okuyucuya aktarılır. Çelebioğlu'nun köşe yazısında Menderes ve Zorlu ikilisine yönelik ağır ve kaba denilebilecek ifadeler bulunur.⁶⁹ 27 Mayıs 1960 askeri darbesinin yıldönümü münasebetiyle yapılan kutlamalar 29 Mayıs 1961 tarihinde yayımlanan Cumhuriyet gazetesinin ilk ve dördüncü sayfasında ele alınır. Gazetenin dördüncü sayfasında yer alan "*27 Mayıs Devriminin Birinci Yıldönümü Kıbrıs'ta da Türkiye'deki Kadar Heyecanlı Ve Emsalsiz Törenlerle Kutlandı*" başlıklı haberde ise töreni anlatmak yerine darbenin neden yapıldığı ve neyi sağladığı üzerinde durulmaktadır. Konu demokrasi, düşünce özgürlüğü ve cumhuriyete bağlanarak bu olguların önemi vurgulanır.⁷⁰

Cumhuriyet yayın hayatı boyunca Kıbrıs Cumhuriyeti'ndeki torpil ve adam kayırma olaylarına şiddetle karşı çıkarak birçok nüshasında bu konuda eleştirel yazılara yer vermiştir. 3 Nisan 1961 tarihli Cumhuriyet gazetesinin ikinci sayfasında yer alan "*Koltuk ve Karpuz*" başlıklı köşe yazısı ile torpilin ve adam kayırmanın hat safhada olduğu okuyucuya aktarılmıştır. Cumhuriyet, bu durumun söz konusu süreçte toplumun kanayan yarası haline geldiğini belirterek bu durumu farklı benzetmeler ile açıklamayı tercih eder.⁷¹ Cumhuriyet'in 5 Haziran tarihli baskısının ikinci sayfasında 'Fikrimizce' köşesinde yer alan metin dikkat çekicidir. "*Biz Torpilden Vazgeçmeyiz.*" başlıklı yazıda adadaki adam tutma olayı hicivli bir dille aktarılır.

... Biz Torpilden Vazgeçmeyiz." başlıklı yazıda adadaki adam tutma olayı hicivli bir dille aktarılmıştır. *Yok kardeşim, biz torpilden vazgeçmeyiz. Hem senin o modern dediğin roketler bizim baba torpil gibi saman altından yürütülebilir mi ya? Sonra bizim buralarda her gün patlatılan torpillerin muska kadar gürültüsü, sivrisinek kadar vızıltısı da yoktur. Hatta nereden, nasıl ve ne zaman atıldığı pek belli olmaz da 'Hakkaniyet', 'Hukuk Devleti'*

⁶⁷"Bir Müddet Önce Türkiye'ye Giden Arkadaşımız Ayhan Hikmet Ankara'da Temaslarına Başladı. Türkiye Hükümetinin Bizden Beklediği İktisadi ve İçtimai Davalarımızın Halli İçin Müsbet (Müspet) Yolla Faaliyettir." Cumhuriyet, 20 Mart 1961.

⁶⁸Haşmet Muzaffer Gürkan, "Birden Sabah Olmuştu". Cumhuriyet, 20 Mart 1961.

⁶⁹Salih Çelebioğlu, "Düşük İktidarın Kıbrıs Siyaseti", Nacak, 12 Mayıs 1961.

⁷⁰"27 Mayıs Devriminin Birinci Yıldönümü Kıbrıs'ta da Türkiye'deki Kadar Heyecanlı Ve Emsalsiz Törenlerle Kutlandı", Cumhuriyet, 29 Mayıs 1961.

⁷¹"Koltuk ve Karpuz", Cumhuriyet, 3 Nisan 1961.

JHS
28

**History
Studies**

Volume 8
Issue 2
June
2016

ve ‘Cemiyet Ahlakı’ gibi silahsız, masum gemileri vurup kocaman delikler açar durur. Yok kardeşim, alıştık, torpilden vazgeçemeyiz.⁷²

Cumhuriyet gazetesinin nüshalarında dikkat çeken bir diğer unsur ise dönemin gazetelerine göre 27-28 Ocak 1958’de şehit olan kişi haberlerine az yer vermesidir. İngiliz yönetimine ve Enosis’e karşı Kıbrıs Türkleri tarafından 27 Ocak 1958 tarihinde Lefkoşa’da, 28 Ocak’ta Lefkoşa, Mağusa, Larnaka, Limasol ve Baf şehirlerinde düzenlenen mitingler sırasında İngilizlerin sert müdahalesi sonucunda Şerife Mehmet, İbrahim Ali, Mustafa Ahmet, Sermet Kanatlı, Fuat Yusuf, Safa Muharrem ve Mehmet Ahmet hayatını kaybetmiştir.⁷³ Cumhuriyet gazetesi yayın hayatının ilk Ocak ayında şehitler konusuna değinse de yorum yapmaz ve sade bir anlatımla konuyu geçiştirmeyi tercih eder. 30 Ocak 1961 tarihli Cumhuriyet gazetesi “27-28 Ocak.” ve “Şehitler Günü” başlıklı haber metinleri ile Kıbrıs Türk toplumunun her zaman sömürge yönetimine karşı olduğu ve milletin özgürlüğü için neler yaptığı anlatılarak şehitlere minnet borçlu oldukları vurgulanır.⁷⁴ Gazete yapılan eylemlerin Kıbrıs Türklüklerinin savundukları ve adanın ikiye bölünerek Kıbrıslı Türklerin Rumlardan ayrı bir şekilde yaşamasını sağlayacak “Taksim” adına yapılmadığı bağımsızlık adına yapıldığını öne çıkarır. Oysa çoğu Kıbrıs Türk gazetelerinde söz konusu mitinglerin adanın taksim edilmesi için yapıldığı öne çıkarılır. Örneğin Nacak 27 Ocak 1961 tarihli sayısında ilk sayfanın tamamını şehit yazısına ayırmış, “Mağrur İngilizler Bizi Bugün Tanıdı, Aziz Şehitler – Ruhlarınız Şadolsun.” ana başlığı ile verilirken “Şehitlerimizi Anarken” ve Denктаş’ın kaleminden çıkan “27-28 Ocak Hadiselerinde Kıbrıs Türkü” alt başlıkları ile konuya değinilmiştir. Haberde şehitlerin adları verilerek mücadelenin adanın taksim dilmesi uğruna yapıldığı belirtilir. Yine haberde Türklük vurgusu yapılırken Türklük kavramı ön plana çıkarılarak Türk milletinin vasıflarına ve özgürlük tutkusuna vurgu yapılmaktadır. Konu en ince ayrıntısına kadar milliyetçi bir söylem ile ele alınıp aktarılmaktadır. Gazetenin ikinci sayfasında şehit olanların mezar resimleri ve şehitlere yönelik şiirler yer alırken üçüncü sayfa da Fuat Veziroğlu’nun kaleminden çıkan “Bu İngiliz.” başlıklı yazısı ve yine aynı sayfada yayımlanan “Kucağımda Şehit Edilen Üç Kahraman Arkadaşım.”, dördüncü sayfada yer alan T. Bayraktaroğlu’nun “Şehitlerimize Sesleniş.” başlıklı yazıları ile şehitlerin nasıl ve niçin şehit oldukları ayrıntılı bir şekilde yer almıştır.⁷⁵ Cumhuriyet gazetesi Türk-Rum dostluğuna verdiği önemden ve bu dostluğu devam ettirmeyi görev bildiğinden bu tarz konulara yüzeysel ve yorumdan uzak bir anlatımla değinmeye çalışır. Örneğin gazetenin 29 Ocak 1962 tarihli nüshasının ilk sayfasında “27-28 Ocak.” başlıklı yazıda düz bir anlatım ile şehitleri andığı görülür.⁷⁶

Cumhuriyet gazetesi yayın hayatı boyunca sömürgecilik anlayışı ile mücadele eder. Kıbrıs adasının sömürgecilik sürecinde çok sıkıntılar yaşadığı ve Kıbrıs Cumhuriyet’i ile güzel günler yaşamaya başladığını öne çıkaran yazılar yayımlar. Ayrıca Cumhuriyet yazarları dünyada yaşanan sömürgecilik mücadelelerini gazetede işleyerek okuyucunun aydınlanması sağlanır. 15 Mayıs 1961 tarihli Cumhuriyet gazetesinin ikinci sayfasında yer alan Haşmet Muzaffer Gürkan’ın kaleminden çıkan “Gana Örneği”⁷⁷ başlıklı haber metni ve aynı sayfada yer alan

⁷²“Biz Torpilden Vazgeçemeyiz.”, *Cumhuriyet*, 5 Haziran 1961.

⁷³Sabahattin İsmail, “Öncesi 1974 Sonrası Kıbrıs Türk Halkı” KASTAŞ A.Ş. Yayınları. İstanbul, 1989.

⁷⁴“27-28 Ocak”, “Şehitler Günü” *Cumhuriyet*, 30 Ocak 1961.

⁷⁵“Mağrur İngilizler Bizi Bugün Tanıdı, Aziz Şehitler – Ruhlarınız Şadolsun”, “Şehitlerimizi Anarken”, “27-28 Ocak Hadiselerinde Kıbrıs Türkü”, “Kucağımda Şehit Edilen Üç Kahraman Arkadaşım”, “Şehitlerimize Sesleniş”, *Nacak*, 27 Ocak 1961.

⁷⁶“27-28 Ocak”, *Cumhuriyet*, 29 Ocak 1962.

⁷⁷Gana’nın Bağımsızlığı; Uzun yıllar İngiliz sömürgesinde olan Gana, Kwame Nkrumah önderliğinde verdiği mücadele ile 6 Mart 1957 tarihinde bağımsız olmuştur. İzzettin Artokça, “Afrika Ülke Raporları – 2” *Gana*

JHS
29

**History
Studies**

Volume 8
Issue 2
June
2016

"Cezayir Olayları" başlıklı haber metni ile o döneme damgasını vuran iki siyasi olaydan kesitler aktararak okuyucu bilgilendirilmeye çalışılır. Dış dünyadan haberler ile diğer ülkelerde yaşanan gelişmelere kayıtsız kalmadığını göstermeye çalışan Cumhuriyet, 1957 yılında Gana'nın bağımsızlığına kavuşması sonucunda yaşananlarla ve 1962 yılında bağımsızlığına kavuşacak olan Cezayir'deki⁷⁸ olaylara değinir. Gürkan'ın Gana haberinde Gana Cumhurbaşkanı Nkrumah'ın siyasetçilere yönelik düzenlemeleri içeren raporu aktararak özellikle siyasi mevki sahibi kişilerin ticaretle uğraşmalarının yasaklaması konusu üzerinde durulur. Gana'nın örnek alınması vurgusu yapılarak Kıbrıs Cumhuriyeti ile ilişkilendirme yapılır. Cumhuriyet gazetesinin daha önceki nüshalarında yayımlanmış olan Kıbrıs Cumhuriyetinde görev alan siyasetçilerin mal varlığı ve ticaretle uğraşmaları konusundaki açık eleştiri haberlerinden farklı olarak Gana örneği verilerek dolaylı bir şekilde bazı siyasilerin haksız kazançları olduğu okuyucuya aktarılır.⁷⁹ Gazete diğer haber metni ile de Cezayir Müslümanlarının Fransa sömürgesine ve Fransa'nın Cezayir'e yerleştirdiği Cezayirli Fransızlara karşı olan mücadelesini anlatmaktadır. Haber metni Cezayir Müslümanlarının bağımsızlık mücadelesi olsa da haberin verilmiş amacının Kıbrıs Türk toplumunun İngilizlere karşı girişilen mücadele ile benzerliğinden ve aynen Gana olayı gibi örnek alınması gereken bir husus olmasından dolayı konuya yer verdiği düşünülebilir.⁸⁰

Gazetede yer alan bir başka konu Kıbrıs Cumhuriyeti'nin tarafsız bir politika izlediği yönündedir. Tarafsızlık siyaseti Doğu ve Batı blokuna karşı oluşturulan üçüncü bir blok anlamına gelmektedir. Gazete yeni düzenin üçüncü blokta yer aldığını iddia etse de adada yayın yapan diğer gazeteler bu görüşe karşı çıkarak Cumhuriyet ile çatışmışlardır. Cumhuriyet gazetesinin 5 Haziran 1961 tarihli sayısının birinci sayfasında "Tarafsızlık Siyaseti Nedir?... " başlıklı haber metni Birleşik Arap Cumhuriyetini ziyaret eden Cumhurbaşkanı Makarios'a sorulan 'Tarafsız Kalma, Tarafsızlık politikası' hakkında ne düşündüğü ve Kıbrıs'ın tarafsız olup olmadığı soruları ile ilgili açıklamaları bulunmaktadır. Makarios kesin bir dille Kıbrıs'ın tarafsız olduğunu açıklamaktadır. Metnin giriş kısmı normal yazı puntoları ile yazılmışken Kıbrıs'ın tarafsız devlet olma açıklamasının yapıldığı kısım büyük harflerle ve koyu bir şekilde yazılır. Ayrıca haberin uzun bir şekilde ele alındığı ve devamının 4. sayfada okuyucuya aktarıldığı görülür. Aynı konunun 12 Haziran 1961 tarihli Cumhuriyet gazetesinde ilk sayfadan ana konu olarak aktarıldığı görülmektedir. "Kıbrıs'ın Tarafsızlığı Anlaşmalarla Kabili Telifdir... Türkiye'deki Siyasi Çevreler Bu Kanaati İzhar Ediyorlar... Kıbrıs Anlaşmalarının Tatbikatında Aksaklık İzhar Olmadığına İşaret Edilmektedir..." başlığı şeklinde verilen haber de bir önceki haberin devamı niteliğindedir. Cumhuriyetin söz konusu konuya tekrardan manşet haber olarak yer vermesi okuyucuyu Kıbrıs Cumhuriyeti'nin tarafsız bir politika izlediğine ikna etmek istemesindendir.⁸¹ Cumhuriyet gazetesinin birçok nüshasında aynı konuya değinildiği ve haberin retorikinin güçlenmesi adına üç garantör devlet İngiltere, Türkiye ve Yunanistan'ın da tarafsızlık konusunda Kıbrıs Cumhuriyeti yöneticileri ile aynı fikirde olduğuna yönelik açıklamalar yaptığı görülmektedir. Söz konusu haberlerin

JHS
30

**History
Studies**

Volume 8
Issue 2
June
2016

Cumhuriyeti. İslam Ülkeleri Düşünce Platformu (ISTTP), 2012. <http://www.isttp.org/tr/isttp-haberler/121--qafrika-uelke-raporlar-2q-gana-cumhuriyeti-> (ET: 05.07.2016).

⁷⁸Cezayir'in Bağımsızlığı: 1516'dan sonra Osmanlı yönetimine giren Cezayir 1847 yılında Fransızlar tarafından işgal edilmiştir. Müslüman Cezayir halkı Fransız sömürge yönetimine karşı verdiği mücadele ile 1 Temmuz 1962 tarihinde bağımsızlığına kavuşmuştur. Şinasi Sönmez, "Cezayir Bağımsızlık Hareketinin Türk Basınına Yansımaları (1954-1962)". ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi Cilt 6, Sayı 12, 2010. s. 289-318.

⁷⁹"Gana Örneği", Cumhuriyet, 15 Mayıs 1961.

⁸⁰"Cezayir Olayları", Cumhuriyet 15 Mayıs 1961.

⁸¹"Kıbrıs'ın Tarafsızlığı Anlaşmalarla Kabili Telifdir... Türkiye'deki Siyasi Çevreler Bu Kanaati İzhar Ediyorlar... Kıbrıs Anlaşmalarının Tatbikatında Aksaklık İzhar Olmadığına İşaret Edilmektedir...", Cumhuriyet, 12 Haziran 1961.

incelenmesi sonucunda İngiltere ve Türkiye'nin net bir açıklamasının olmadığı görülmektedir. Bu konuda sessiz kalmaları veya bu konuda Kıbrıs Cumhuriyeti temsilcileri ile bir temasa geçmemelerinin tarafsızlık politikasını destekliyor olarak açıklanması Cumhuriyet gazetesinin yayın etik ilkelerine aykırı davrandığı ve gazetenin ideolojik görüşleri çerçevesinde yanlı yayın yaptığı görülmektedir.

Cumhuriyet gazetesinin birçok nüshasında birçok farklı haber yayımlandığı ve gazetenin ana ideolojisi ile bir şekilde ilişkilendirildiği görülmektedir. Gazetede cinayet, kumar, ahlak ve eğitim sorunları, anayasanın ihlalleri gibi birçok konuda Türk-Rum toplumunun ilişkilerine zarar vereceği vurgusu yapılır.

Gazetenin en belirgin özelliklerinden biri de Türk Cemaat Meclisinde görev alan veya önemli mevkilerde bulunan kişilere yönelik eleştirileridir. Özellikle Türk Cemaat Meclisi üyelerinin farklı konular altında eleştirilerek bu kişilerin para kaynaklarının nereden geldiğinin sorulduğu ve haksız kazanç yaptıklarına yönelik eleştirilerin yapıldığı görülür.

Gazeteyi çıkaran Ayhan Hikmet ve Ahmet M. Gürkan birtakım güçlere karşı mücadele ederken, kurmuş oldukları Kıbrıs Türk Halk Partisi iyice güçlenir ve bu partinin toplantılarına yüzlerce Türk emekçisi katılır. Satışlar ise 1500'e varır. Gazete haftalık olarak yaptığı yayını günlük yapabilmek adına hazırlıklarını tamamlar; ancak bu iki yazarın öldürülmesi üzerine bu istek yarım kalır. Gazete yazarlarından Ahmet M. Gürkan ile Ayhan M. Hikmet'in 23 Nisan 1962 tarihinde öldürülmesi sonucunda gazete aynı tarihte 89. sayısını yayımlayarak kapanır.⁸²

Sonuç

Cumhuriyet gazetesi, 1960'lı yıllarda Kıbrıs'ta oluşan yeni oluşum ve Kıbrıs Türk toplumunun sosyal-kültürel, siyasal atmosferi hakkında bilgi veren önemli bir gazetedir. Dönemim önemli olaylarını sütunlarına taşıyıp okuyucuya aktarmıştır. 16 Ağustos 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ilan edildiği gün yayın hayatına başlayan Cumhuriyet'in özellikle Cumhuriyete karşı bir sempati ile iki toplumlu yaşamı desteklediği ve bu yönde bir söylem ile yayın yaptığı görülmektedir. Çok kısa denilebilecek iki yıllık bir yayın hayatı olmasına rağmen döneme damga vurabilecek yayımlar yapmış hatta birçok muhalif gazete ve siyasilerin tepkisini çekmiştir. Gazete egemen milliyetçi söyleme eleştirel duruşuyla Cumhuriyetin devam ettirileceğine yönelik haber anlayışı ile öne çıkar. Yayın hayatı boyunca Rum-Türk birlikteliğini savunarak bu düşüncüyü savunan Kıbrıs Türk toplumunun da sesi olmuştur. Gazete, Türkiye ve adadaki elçisi Emin Dırvana ile iyi ilişkiler kurarak o dönemde Türkiye'nin adadaki yeni oluşuma olan desteğini birçok kez ön haber olarak verdiği görülmektedir. Gazetede dünyada yaşanan birçok önemli gelişmelerden bilgilere de rastlanılır. Gazete, yazı üslubuna özen göstererek argo olmayan kelimeler kullanmıştır fakat iğneleyici ve açık isim kullanmaktan da kaçınmamıştır. Cumhuriyet yayın hayatı boyunca Cumhuriyet, demokrasi ve insan hakları bağlamında birçok konuya değinmiştir. Gazetede ayrıca Eski Menderes Hükümeti ve Yassıada duruşmaları, dünyada sömürgecilğe karşı verilen mücadele, Türk-Rum çatışmaları, muhalif olan Rum ve Türk basını, milli bayramlar, 27 Mayıs 1960 Hükümet Darbesi, yurtdışına yapılan göçler hakkında da bilgiler vererek halkı bilinçlendirmeye çalışmıştır.

Cumhuriyet gazetesi adada ilk muhalefet partisi olarak kurulan Kıbrıs Türk Halk Partisi (KTHP)'nin sözcüsü konumundadır. Cumhuriyet gazetesinde egemen olan 'demokrasi' söylemi, sürekli ön plana çıkarılarak demokrasi adına canla başla mücadele edecekleri aktarılmıştır. 'Bütün Kıbrıslılar' veya 'Rum vatandaşlarımız' ifadelerinin sık sık yer aldığı

⁸² Cumhuriyet, 23 Nisan 1962.

JHS
31

**History
Studies**

Volume 8
Issue 2
June
2016

gazete sayılarında Türkler ve Rumlar bir bütün olarak ele alınıp ayırım veya ötekileştirmenin yapılmadığı gözlemlenir. 'Kıbrıslılık' unsuru sürekli öne çıkarılmıştır. Türk veya Rum fark etmeksizin adanın huzurunu bozacak her türlü milliyetçi faaliyete ve söyleme karşı durarak tepkisini ortaya koyar. Adada kurulan Cumhuriyetin devamından yana olmuş ve ekonomik, siyasi, kültürel ve sosyal kalkınmasın ancak demokrasi içinde mümkün olabileceğini vurgular. Bu bağlamda her zaman Enosis ve Taksim düşüncelerine karşı da sert bir tavır sergilemiştir. Gazete yazı üslubuna özen göstererek argo olmayan kelimeler kullanmaya çalışır fakat iğneleyici ifadeler ve açık isim kullanmaktan da kaçınmamıştır. Cumhuriyet Kıbrıs'ta yaşanan işsizlik, köylünün durumu, çiftçi ve tarım konularına fazlaca yer verir. Cumhuriyet gazetesi baştan sona tarandığında bütün maddi imkânsızlıklara rağmen aydın yazarlar aracılığıyla Kıbrıs Cumhuriyetinin iki yıllık süreci öğrenilebilir. Kıbrıs Türk toplumunun haklarını savunmak için yola çıkan gazete, Türkiye'nin darbe yönetiminin isteği ve desteğiyle, garantör devletlerin güvencesinde iki eşit toplumun birbirine saygı duyduğu yapıyı savunarak yayın hayatını sürdürür. Cumhuriyet Rumların bu süreçte de devam eden Enosis planlarını göremez ve var olan düzenin devam edeceğini düşünerek değerlendirmeler de bulunur. Bu yüzdendir ki ne Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ne de Cumhuriyet gazetesinin ömrü maalesef uzun olmamıştır. Nisan ayında yaşanan bir gelişme Kıbrıs'ta büyük bir şok etkisi yaratmıştır. Söz konusu olay 23 Nisan 1962 tarihinde Ayhan Hikmet ve Ahmet Muzaffer Gürkan'ın ölümüne neden olan cinayettir. İki yazarın öldürülmesinden sonra Cumhuriyet gazetesi yayın hayatından ayrılmak zorunda kalır. Ölümlemlerinden sonra gerçekleşen soruşturmalarda yazarların hangi gerekçe ile öldürüldükleri ve cinayetin kimler tarafından işlendiği ortaya çıkmamış dava sonuçsuz kalır.

KAYNAKÇA

A-Arşiv Kaynakları

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030.01.38.227. 17

CIA Archive, Nationalist Violence on Cyprus File, Current Intelligence Weekly Review, Copy No.17, OCI No. 5253/57, 17 Ekim 1957 tarihli rapor.

Kıbrıs'taki İngiliz idaresi tarafından basılan yıllık rapordan (Annual Report) istifade edilerek hazırlanan değerlendirme raporu. Government of Cyprus, Review of Events In Cyprus 1955-1957, Lefkoşa, 1958.

Kıbrıs Konsoloslugu'nun 14 Eylül 1938 tarihli raporu. BCA.030.10.124.887.3.

KTKF Arşivi, *Cumhuriyet Gazetesi*, 183, A.2/26-6

B- Basılı Kaynaklar

AKCANSOY, Yurdagül, Koruroğlu, Ayten, Ertaç, Gülçin, *Kıbrıs Türk Basın Tarihi*. Söylem Matbaacılık. Lefkoşa, 2012.

AKKURT, Aydın, *Yakın Mücadele Tarihimizin Bilinmeyen Yönleri ve "Yorgacis'in Casusları"*, Boğaziçi Yayınları A.Ş. İstanbul, 1998.

ARTOKÇA, İzzettin, *"Afrika Ülke Raporları – 2" Gana Cumhuriyeti. İslam Ülkeleri Düşünce Platformu (ISTTP)*, 2012. <http://www.isttp.org/tr/isttp-haberler/121--qafrika-uelke-raporlar-2q-gana-cumhuriyeti-> (ET: 05.07.2016).

BEKTAŞ, Arsev, *Kamuoyu, İletişim ve Demokrasi*. Bağlam Yayıncılık. İstanbul, 1996.

JHS

32

*History
Studies*

*Volume 8
Issue 2
June
2016*

- DEDEÇAY, Servet Sami. *Kıbrıs'ta Enformasyon veya Yazılı ve Sözlü Basın*. Özel Türk Lisesi Yayınları 6. Lefkoşa, 1989. Cilt 2. 3
- DEMİRYÜREK, Mehmet, "Kıbrıs Türk Basını ve Türkiye Hükümetleri I (Osmanlı Dönemi) (1878-1910)". *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*. S. 25-26, Mayıs-Kasım 2000 s. 119-134.
- EMİLİANİDES, Achille, *Histoire De Cyprus*, Paris, 1963.
- ERİM, Nihat, *Devletlerarası Hukuku ve Siyasi Tarih Metinleri*, Cilt 1, Ankara, 1953.
- FEDAİ, Harid, AN Ahmet, *Örnekleriyle Kıbrıs Türk Basın Tarihi I (1891-1963)*. Tipograf Art Basım Yayın LTD, 2012.
- GİRGİN, Atilla, *Yazılı Basında Haber ve Habercilik Etik'i*. İnkılap Kitabevi Yayın Sanayi ve Tic. A.Ş. 2003.
- HAKERİ, Bener Hakkı, *Başlangıcından 1878'e Dek Kıbrıs Tarihi*, KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları, 1993.
- İSMAİL, Sabahattin, "Öncesi 1974 Sonrası Kıbrıs Türk Halkı" KASTAŞ A.Ş. Yayınları. İstanbul, 1989.
- HAKERİ, Bener Hakkı, *Kıbrıs Türk Ansiklopedisi*. Cilt 2. A.N Graphics (Kıbrıs) Ltd. 1992.
- KARAFİSTAN, Tözer, *Cumhuriyet "Yurtta Sulh Cihanda Sulh" haftalık Bağımsız Siyasi Gazete (16 Ağustos 1960 – 23 Nisan 1962)*. Ateş Matbaacılık Ltd. Lefkoşa, bt.
- KOUCHOUK, M. Fazıl, *The Voice of Cyprus*, Lefkoşa, Kasım 1956.
- MERT, Özcan *Osmanlı Belgelerine Göre Bir Kıbrıs Gazetesi: Zaman. ataturkilkeleri.istanbul.edu.tr/wp-content/uploads/.../ydta-04-mert.pdf* (ET: 28.09.2015).
- SÖNMEZ Şinasi, "Cezayir Bağımsızlık Hareketinin Türk Basınına Yansımaları (1954-1962)". *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 6, Sayı 12, 2010. s. 289-318.
- TOKGÖZ, Oya, *Temel Gazetecilik*. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları: 476. 100. Doğum Yılında Atatürk'e Armağan Dizisi: 19. S.B.F. Basın ve Yayın Yüksek Okulu Basımevi, Ankara, 1981.
- TORUN, Şükrü, *Kıbrıs'ın Politik Durumu*, Paris Üniversitesi Hukuk Fakültesi Doktora Tezi, İstanbul, 1956.
- TÜRK, Osman, *Ayhan Mustafa Hikmet'in Cumhuriyet Gazetesinde Yayınlanan Köşe Yazıları (16 Ağustos 1960-23 Nisan 1962)*. (Yakındoğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Lefkoşa, 2009.
- ÜNLÜ, Cemalettin, *Kıbrıs'ta Basın Olayı: 1878–1981*. Basın-Yayın Genel Müdürlüğü, bt.
- YÜKSEL, Erkan, "Kamuoyu Oluşturma ve Gündem Belirleme Kavramları Nerede Kesişmekte, Nerede Ayrılmaktadır?" *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2007. s. 571-586.

C - Süreli Yayınlar

"Açıklama", *Cumhuriyet*, 16 Ağustos 1960.

JHS
33

**History
Studies**

Volume 8
Issue 2
June
2016

Akın, 1 Şubat 1961 – 6 Ocak 1969.

"Akın Pek Yakında Çıkıyor (Bağımsız Günlük Gazete)", *Cumhuriyet*, 4 Aralık 1961.

"Anavatana Uymayanlar", *Cumhuriyet*, 17 Nisan 1961.

"Arpalık Köyündeki Çirkin Tecavüz Hadisesi - Bu Gibi Diktatörce Davranışlara Son Vermek Zamanı Çoktan Gelmiştir - Bu Parçalayıcı Tahrikler Kardeş Kavgalarına Yol Açabilir", *Cumhuriyet*, 5 Haziran 1961.

"Bir Müddet Önce Türkiye'ye Giden Arkadaşımız Ayhan Hikmet Ankara'da Temaslarına Başladı. Türkiye Hükümetinin Bizden Beklediği İktisadi ve İctimai Davalarımızın Halli İçin Müsbet (Müspet) Yolla Faaliyettir." *Cumhuriyet*, 20 Mart 1961.

"Birlik ve Beraberlik", *Cumhuriyet*, 13 Eylül 1960.

"Biz Torpilden Vazgeçmeyiz.", *Cumhuriyet*, 5 Haziran 1961.

"Cezayir Olayları", *Cumhuriyet*, 15 Mayıs 1961.

Cumhuriyet, 16 Ağustos 1960.

Cumhuriyet, 23 Ağustos 1960.

Cumhuriyet, 3 Ekim 1960.

Cumhuriyet, 24 Ekim 1960.

Cumhuriyet, 30 Ocak 1961.

Cumhuriyet, 20 Mart 1961.

Cumhuriyet, 25 Aralık 1961.

Cumhuriyet, 19 Mart 1962.

ÇELEBİOĞLU, Salih, "Düşük İktidarın Kıbrıs Siyaseti", *Nacak*, 12 Mayıs 1961.

"Dava Açılacaktır", *Cumhuriyet*, 14 Ağustos 1961.

"Dereliköyün Şikâyeti", *Cumhuriyet*, 8 Ocak 1961.

"Dert Çokken...", *Cumhuriyet*, 12 Mart 1962.

"Fili Yuttu Bir Milyon Yılan. Varan 1", *Nacak*, 12 Ağustos 1960.

"Gana Örneği", *Cumhuriyet*, 15 Mayıs 1961.

"Gerçekler Karşısında Bocalayanlar", *Bozkurt*, 5 Ağustos 1961.

GÜRKAN, Haşmet Muzaffer, "Birden Sabah Olmuştu", *Cumhuriyet*, 20 Mart 1961.

GÜRKAN, Haşmet Muzaffer, "Bağımsızlık Günü", *Cumhuriyet*, 14 Ağustos 1961.

"Halkımız Uyanık ve Soğukkanlı Olmalıdır 'Kıbrıs Devletini Ayakta Tutmak Bütün Kıbrıslıların İcabıdır', "Maksatlı Şayialar", "Talep Ediyoruz", "Memleketteki Siyasi Huzursuzluk", *Cumhuriyet*, 21 Ağustos 1961.

"Hangi İktidar", *Cumhuriyet*, 3 Nisan 1961.

"İngiltere'den Yükselen Ses", *Nacak*, 23 Şubat 1962.

JHS
34

**History
Studies**

Volume 8
Issue 2
June
2016

- “İngiltere’ye Göç Hemen Hemen İmkânsız Hale Geliyor Yurdumuzu İyi Hayat Şartlarına Kavuşturmak Hükümetin Vazifesi Olmalıdır”, *Cumhuriyet*, 6 Kasım 1961.
- “İşsizlik En Büyük Ve En Ciddi Problemimiz”, *Cumhuriyet*, 16 Ağustos 1960.
- “Kıbrıslıların Cumhuriyet Bayramı Bütün Yurttaşlara Kutlu Olsun”, *Cumhuriyet*, 16 Ağustos 1960.
- “Kıbrıs’ın demokratik gelişmesi engellenemez. Komplo iddiaları vesikalara dayanmadıkça kıymet ifade etmez. Politikacılara halkın sevgisi rehber olmalıdır” *Cumhuriyet*, 24 Ekim 1960.
- “Kıbrıs’ın Tarafsızlığı Anlaşmalarla Kabili Telifir... Türkiye’deki Siyasi Çevreler Bu Kanaati İzhar Ediyorlar... Kıbrıs Anlaşmalarının Tatbikatında Aksaklık İzhar Olmadığına İşaret Edilmektedir...”, *Cumhuriyet*, 12 Haziran 1961.
- “Kıbrıs Türklüğünün İstikbaliyle Oynayanlar Var... Halkın Sesi, Bozkurt ve Nacak Gazeteleri Yanlış Yoldadır... Gürsel’in Son Demeci Anlaşmaları Savunmaktadır”, *Cumhuriyet*, 7 Ağustos 1961.
- “Kıbrıs’ın demokratik gelişmesi engellenemez. Komplo iddiaları vesikalara dayanmadıkça kıymet ifade etmez. Politikacılara halkın sevgisi rehber olmalıdır”, *Cumhuriyet*, 2 Ekim 1961.
- “Kıbrıs’tan Londra’ya Esrarengiz Adamlar Gönderildiği Bildiriliyor”, *Cumhuriyet*, 19 Şubat 1962.
- “Koltuk ve Karpuz”, *Cumhuriyet*, 3 Nisan 1961.
- “Mağrur İngilizler Bizi Bugün Tanıdı, Aziz Şehitler – Ruhlarınız Şadolsun”, “Şehitlerimizi Anarken”, “27-28 Ocak Hadiselerinde Kıbrıs Türkü”, “Kucağımda Şehit Edilen Üç Kahraman Arkadaşım”, “Şehitlerimize Sesleniş”, *Nacak*, 27 Ocak 1961.
- Mahi*, 6 Kasım 1960.
- “Mehmetçikler Kıbrıs’ta” *Cumhuriyet*, 23 Ağustos 1960.
- Nacak*, 16 Ağustos 1960.
- Nacak*, 13 Ocak 1961.
- “Ne Buyurulur?”, *Cumhuriyet*, 3 Nisan 1961.
- Polise Değil Milletimize Bildiriyoruz”, *Cumhuriyet*, 9 Ocak 1961.
- “Rum Basını ile Elele”, *Nacak*, 12 Mayıs 1961.
- “Rum Muhalefetine Sorumluluğu”, *Cumhuriyet*, 1 Mayıs 1961.
- “Tarafsızlık Siyaseti Nedir?...”, *Cumhuriyet*, 5 Haziran 1961.
- “Yazıklar Olsun”, *Nacak*, 23 Şubat 1962.
- “Yolumuz ve Ülkümüz”, *Cumhuriyet*, 16 Ağustos 1960.
- “Zafer Bayramı Büyük Türk Milletine Kutlu Olsun”, *Cumhuriyet*, 30 Ağustos 1960. (Ek-2).
- “Zararlı Zihniyeti Teşhir Ediyoruz”, *Cumhuriyet*, 13 Mart 1961.

JHS
35

**History
Studies**

Volume 8
Issue 2
June
2016

"27 Mayıs Devriminin Birinci Yıldönümü Kıbrıs'ta da Türkiye'deki Kadar Heyecanlı Ve Emsalsiz Törenlerle Kutlandı", *Cumhuriyet*, 29 Mayıs 1961.

"27-28 Ocak", "Şehitler Günü" *Cumhuriyet*, 30 Ocak 1961.

"27-28 Ocak", *Cumhuriyet*, 29 Ocak 1962.

D - Sözlü Tarih Çalışması

- 1- TMT Mağusa Sancağı mensubu Mert kod isimli Petek Beyi Necmi Gençay ile 27 Temmuz 2005 tarihinde Gazi Mağusa'da yapılan görüşme.
- 2- TMT Lefkoşa Sancağı mensubu Erdoğan Tilki ile 10 Temmuz 2003 tarihinde Lefkoşa'da yapılan görüşme.
- 3- KKTC'nin Kurucu Cumhurbaşkanı Rauf R. Denктаş ile 8 Temmuz 2003 tarihinde Lefkoşa'da yapılan görüşme.

JHS
36

**History
Studies**

Volume 8
Issue 2
June
2016

EKLER

CUMHURİYET

YURTTA SULH CİHANDA SULH

Sayı: 1 Yılı: 1 Salı: 16 Ağustos, 1960 Fiyatı: 15 mls

Kıbrıs Cumhuriyeti Akşam İlan Edildi.

Kıbrıslıların Cumhuriyet Bayramı Bütün Yurttaşlara Kutlu Olsun

Bu Tarihi Günde Mehmetçigi Kıbrısta Selamlıyoruz...

Cumhuriyete Bağlanmak ve Onu Yaşatmak Ülkümüz Olmalıdır...

Akşam gazetesinin Lefkoşa'da Bakanlar Kurulu kararıyla yayında atılan 21 parçaya Kıbrıs Cumhuriyeti ilan edilmiş bulunmaktadır. Bu toplantı Cumhuriyetin, Mükemmelle idaresinin son Valisi Sir Hugh Foot tarafından resmen ilanı takibi olmuştur. Bu resmî ilan törenine Bakanlar, Temsilci

Yolumuz Ve Ülkümüz

Sevgili okuyucularım, ettiğimize aldığımız ilk sayımızın başlarında aza yolumuz ve ülkemiz hakkında hitab etmekte büyük kıvanç duyduğumuz "CUMHURİYET" gazetesini yıllardan beri ormanların arasından bisevden bir okulluğu tasmanlamak için yayını almaya başlamıştır. Bu okulluğu, bismillah bir Türk gazetesi olarak yayınladık. Geçtikten, Kıbrıs Türk cumhuriyeti için bu konuşmamızı yapmak bir boşluktaki ve gazemiz bu boşluğu doldurabilirse kendini bahattır sayacaktır.

Kıbrıs Cumhuriyetinin ilanı gibi tarihi bir hadiseyle yaşatılarak yayını hayatına atılan "CUMHURİYET" büyük Atatürkün "Yurtta sulh cihanda sulh" prensibi ne ayak yudurarak ve yurdumuzun, Kıbrısın, Akdenizde barışın en güzel bir örneğini vermesi için yayını yoluyla gayret sarfedecektir. Bu gayretle sarfedeceğümüz adamız ayak basın ve Türkiye Devlet ve Hükümet Başkanı sayın Orgeneral Cemal Gürsel tarafından verilen şanlı sancağı atarken Kıbrıs sulhün bekçisi olmak ve buradaki halklar arasında dostluk kurmakla vazifelendirilen Mehmetçik en büyük ilham ve ilmit kaynağımız olacaktır.

Gazetemiz "Hakimiyet Milletindir" ülküsünü de (Devamı 4 üncü sayfada)

Kahraman Ordumuz Hürriyet Şehitleri anıtında. YEGANE TEMİNATIMIZ.

Kıbrıs Türk Birliği

Türk Ordusunun Kıbrıs Birliğini taşıyan gemi bugünkü öğleyin saat 12 de Magusa Limanının Kuzey kısmına demirleyecektir. Birliğimiz bu hi Magusa Kasa başının Kuzeyinde toplanacak ve Lefkoşa yoluyla Doğu Cıkko Kampına varacaktır. Bugün Resmi bir merasim yapılacaktır. Kıbrıs kaptalı olarak ve yelme özet pular taşıyanlar ve bu arada gazete muhabirleri Birliğimizin karaya çıkış noktasına girebileceklerdir.

Cumhuriyet Devlet Başkanı Orgeneral Cemal Gürsel göndermiş olduğu mesajında şöyledir: "Şu anda imzalediğimiz anlaşmalarla tesis edilmiş olan ve sağlam ve adil temeller üzerinde kurulmuş bulunan Kıbrıs Cumhuriyeti, Türk ve Rum Cemaatlerinin hoşnûtlukla uygun bir şekilde karşılıklı hak ve menfaatleri saygıdeğer bir kardeşlik ve işbirliği ruhuna dahilinde çalışmaları ile kültürel, sosyal ve sosyal alanlarda mevcut gelişmelerle kaydedeceği

Yukarıda belirtilen imza merasiminden sonra son İngiliz Valisi ve Lady Foot bir kabul resmi ifa etmişler ve kordiplomasiye veda etmişlerdir.

Cumhuriyete Bağlılık

Kıbrıs Cumhuriyeti uzun ve kanlı bir devrin sonunda adanmış. Yrdi bin yıl beklenilen olan bu yaşa daya, barış gününün doğudur. Bağımsız Kıbrısın hür göklerinin tıkar bulutlanmamasını temin etmek her Kıbrıs vatandaşı için tarihi vazifesi olmalıdır. Bugün bütün medeni dünyanın ayağı olduğu Birleşmiş Milletler ülküsü bu tarihi vazifeyi halkımız tarafından seve seve ifa edileceğini müdlemekte, ve bu sakin havayı bulandırmak isteyen tahrikçiler için derinlikli husus rankayağı teşkil etmektedir.

Cemal Gürsel Paşanın Tarihi İşareti

Bugünün ikinci bir tarihi önemli Kıbrıs yegane teminatımız olan şanlı ordumuzun kahraman bir birliğini bağrımıza basmamızdır. Ümit ve iftihar kaynağımız olan şanlı ordumuzu Kıbrısta kargularken onumuz bir gurur duymakta ve sevinç gösterileri akitmaktayız. Şunu önemle belirtmeliyiz ki Mehmetçik bu defa 20 nci yıldızı en fazla uyan bir ülkünün, barış ve dostluk ülküsünün ö n o l u g ü n ü ve bekçiliğini yapmaktadır.

Bu Ülkü Devlet ve Hükümet Başkanımız Cemal Gürsel Paşanın bu birliğe Hatayda sancak verirken yaptığı tarihi konuşmadaki şekilde ifadesini bulmuştur: "SİZ ORAYA SULH GÖTÜRÜYORSUNUZ." Evet, sayın okuyucular, Mehmetçik Kıbrısın sulh getirmektedir. Var olsun. KIBRIS CUMHURİYETİ HEPMİZE KUTLU OLSUN.

EK-1: Cumhuriyet gazetesinin 16 Ağustos 1960 tarihli ilk sayısı.

JHS

37

History
StudiesVolume 8
Issue 2
June
2016

Sayfa: 4 CUMHURİYET Pazartesi 19 Mart 1962

» PANORAMA «

Haftalık Haber Özetleri ve Yorumlar

Ticaret

Kıbrıs - Polonya

MUHTELİF memleketler le imzalanan ticaret anlaşmalarına bir yenisi daha eklenmiştir. Kıbrıs ile Polonya Halk Cumhuriyeti arasında bir ticaret ve tediye anlaşması imzalanmasına dair müzakereler başarıyla sonuçlanmış ve bu husustaki bir anlaşma geçen Cuma günü Lefkoşa'da imza edilmiştir. Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti namına Polonya hey'eti Başkanı Mr. E. Leszczynski tarafından imzalanan ve hemen yürürlüğe giren bu anlaşma 210 bin lira değerinde Kıbrıs alyasının ihracatını ve aynı değerde Polonya alyasının Kıbrıs'a ithalatını derpiş etmektedir.

Anlaşma hükümlerine göre Kıbrıs Polonya'ya çoğunluğu limonçiller ve tütün olmak üzere çeşitli ürünler ihrac edecek ve buna karşılık Polonya'dan döndürülmüş et, kimyevi maddeler, kereste dokumalar, ev eşyaları v.s. gibi çeşitli mal alacaktır.

Sağlık

Bakanın İzahatı

SAGLIK Bakanı Dr. N. yazı Manyera hafta içinde bir haberler ajansına verdiği bir mülakatla Sağlık Bakanlığının çalışmaları ve projeleri hakkında izahat vermiş tir.

Bakanın izahatından anlaşıldığına göre, Hükümet Sağlık hizmetlerini en uzak bölgelere kadar götürmek niyetindedir. Kısa merkezlerindeki hastanelere mütehasıslar tayin etmek, bu hastaneleri gerekli cihazlarla takviye etmek ve laboratuvar ve kan bankası gibi hizmetlerle tevsil etmek tasarlanmaktadır. Köy sağlık merkezlerinin sayısı 16 ya bulmuştur. Dr. Manyera hâlen hükümet hastanelerindeki yatak sayısının 1,588 olduğunu bildirmektedir. Yeni bir akıl hastanesi inşaatının başladığını da söyleyen Bakan, Atalasa'da inşa edilmekte olan bu hastanenin 700 yataklı olacağını ayrıca Lefkoşa Hastanesine bir de psikiyatri kliniği ekleneceğini belirtmiştir.

Şikâyetler Davam Ediyor

— 3 üncü sayfadan kalan —

niyet kuvvetleriyle işbirliği yapmasının istendiği ve hatta bunu temin için kampanyalar açıldığı malumdur. Vatandaşın emniyet kuvvetleriyle işbirliği yapması ummumun menfaatıdır. Ne var ki bu işbirliği tek tarafı olmamalı ve yukarıdaki şikâyetle olduğu gibi polis normal vazife dayanağının ve işbirliği kampanyalarının ruhuna aykırı olarak vatandaşın şikâyetlerine kulak asmamazlık etmemelidir.

Yıldız Temizleme Evi

Modern buharlı makinaları ile temizleme en ileri Temizleme Evidir.
32 Mâfîd Ziyal Sok.
LEFKOŞA
Tel: 72215

Başarılı Oldu

— 1 inci sayfadan kalan —

Ezerinde hasanıyla duvarlımuştur.

İştirak eden delegelerin büyük bir ilgi ile takip ettikleri kongre neticesinde «1962 Faaliyet Dairesi» ile «1962-1963 Tahmini Gelir Gider Bütçesi» tasvip edilmiş ve yeni idare heyeti seçimi yapılmıştır.

Toplantıya başta Türk İş (Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu) ikinci Başkanı Hasan Güneş olduğu halde yabancı sendikacıları da iştirak ederek bir konuşma yapmışlardır. Kongre ile ilgili görüş ve yorumlarımızı önümüzdeki sayımızda yayınlamaktayız.

Tohum İncelemeleri

Birleşmiş Milletler Gıda ve Ziraat Teşkilâtı (FAO) ile Hollanda Hükümetinin yardımıyla Kıbrıs'ta bir zirai kura tertiplenmiştir. Pazartesi günü Tarım ve Tebii Kaynaklar Bakanı Fazıl Püner tarafından açılan bu kursta tohum ısratımı ve ısalatı ısratında stüdyo yapılacaktır. 11 Nisana kadar devam edecek olan kursta aralarında Türkiye de dahil olmak üzere 7 Ortadoğu ve yurumlarımızın önde devleti temsilcisi iştirak etmektedir.

Sahibi: CUMHURİYET TÜRK NESRİYAT ŞİRKETİ LTD.
Ankara Sokak No. 10 Lefkoşa-Kıbrıs. Tel: 6119
Başlıklar: M. Fikri Rısmoğlu N. M. Çavuş Lefkoşa-Kıbrıs.

JHS
39

History
Studies

Volume 8
Issue 2
June
2016

EK-3: Cumhuriyet gazetesinde Rum firmaya ait reklam örneği (19 Mart 1962).